

פרשת אם בחקתי אם בחקותי תלכו וגו' ר' חייא פתח עמי זכר נא מה יעיץ בלק מלך מואב ומה ענה אותו בלעם בן בעור וגו' עמי זכר נא זכאה חולקא דעמא דא דמאריהון אוכה לון הכי עמי זכר נא אע"ג דאתון סטאן מאורחי עמי אתון דלא בעינא למעבד לכו כעובדיכו	אם בחוקותי תלכו וגו', רבי חייא פתח "עמי זכר נא מה יעיץ בלק מלך מואב ומה ענה אותו בלעם בן בעור וגו'", עמי זכר נא, אשרי חלקו של העם הזה שרבונוס מוכיח אותם כך, עמי זכר נא, אף על גב שאתם סוטים מדרכי, עמי אתם, שאיני רוצה לעשות לכם כמעשיכם.
ר' יצחק אמר זכאה² חולקא דעמא דמארייהו אמר לון עמי מה עשיתי לך ומה הלאיתך ענה	רבי יצחק אמר אשרי חלקו של העם שרבונוס אמר להם עמי מה עשיתי לך,

¹ יש לדקדק דכיון דרבי חייא דריש תואר עמי אמאי שבק עמי קדמאה דפסוק עמי מה עשיתי לך ודריש לה מעמי תניינא. וי"ל לפי הפשט דאי מעמי קדמאה הוה אמינא דליכא למדרש (נ"א לפרש) מיניה דלגופיה אצטריך, ופירש עמי דמעיקרא הויתון, על דרך מה שאמרו רז"ל (נחמיה ט, ז) באשר בחרת באברם, אבל עמי השני מיותר לגמרי ואתי לדרשה להורות דתמיד עמו המה. האמנם לפי הסוד נבאר בו דרך נכון ויובן במ"ש באוצרות חיים על פסוק (דברים ט, יד) ואמחה את שמם, שאמר ה' להרוס ולמחות בנין רחל שעיקר מקומה מן החזה ולמטה ששם עץ הדעת טוב ורע ויש בה אחיזה לחיצונים, והיה רוצה לבנות את לאה בבנין שלם וכו' כנזכר שם. ומשה רבנו ע"ה התחנן על זה והזכיר זכות אבות שהם בני המלכות כמבואר בפסוק (במדבר כא, יח) באר חפרוה שרים וגו', ומאז הקים ה' דבר עבדו הנאמן ושוב לא עלה במחשבה לפניו לעשות עוד כן, וכמש"ה (מלכים ב יד, כז) ולא דבר ה' למחות את שם ישראל מתחת השמים, דייקא מתחת השמים שהוא מקום רחל, וכמ"ש באוצרות חיים על פסוק ואמחה את שמם מתחת השמים. וז"ש רבי חייא זכאה חולקא דעמא דא, פי' עם זה דוקא שלא נשתנה ותמיד עמד ויעמוד. וזהו ענין כפל תואר עמי, להורות ששתי פעמים נתהוו לעם ה', אחד בצאתם ממצרים, והשני אחר מעשה העגל שאמר ה' ואמחה את שמם כנז"ל. וזה היה קטרוג של בלעם שהיה אומר החליפם באומה אחרת, וזה מפני העגל שנטו אחר קליפת בל"ע בן בעור, שעם הכולל הוא עג"ל כמו שכתבתי בפרשת כי תשא ה). וזה שאמרו רז"ל (ו) בלעם, בלא עם, בלע עם, שכוונתו היתה שיבולע עם קדוש. ולכן הוכפל תואר עמי בענין בלעם ובלק, עמי זכר נא וגו'. ועוד י"ל כי שני עמי הנזכר בכאן הם בסוד לאה ורחל, ורצונו בזה לרמוז ששתייהן עומדות וקיימות, גם שישאל פגמו בהן אפילו הכי לא רצה הקב"ה לעשות מה שגזר למשה רבנו ע"ה לבנות את לאה מסוד או"א בנין חדש ממש שלא יפגמו בה החטאים. וז"ש אע"ג דאתון סטאן וכו', והענין כי שרשי שתי הנקבות הם בקו האמצעי, שבו יצדק לשון דרך ממש, כי השפע הולך בו ביושר. ולעומת כן אמר פסוקנו אם בחוקותי תלכו, שתי חוקות, והן הן שתי הנקבות, שדוקא בהן יתכן (נ"א יצדק) ענין החקיקה בסוד באר. ומסיים בסוף כל ההבטחות (כו, יב) ואתם תהיו לי לעם, דמשמע דוקא אם בחוקותי תלכו, תהיו לי לעם, ותזכו לתואר עמי, ואם לאו לא. ובכל זאת מצינו דקב"ה בחסדו גזים (נ"א גזיר) ולא עביד. דלא בעינא וכו', פי' שלא הסכים הרצון הטוב והעליון לעשותו, והיינו לא בעינא למעבד לכו כעובדיכו, ירצה [גם] כי פגמתם באמותיכם הקדושות ושהיה הדין נותן שלא אשוב לתקן אותן ושימחה מקורכם כיון דאתון סטאן מאורחי האמצעיים ותטו לימין או לשמאל, ואני לא כן חפצתי (רמ"ז).

² הנה רבי יצחק רוצה לדרוש בשבח ישראל מבחינה אחרת הגם כי הוא מיוסד על הנז"ל, וזה כי רק הם מוסיפים כח בגבורות של מעלה או להפך חלילה מפני היות שם שורשם, ולכן אמר ה' עמי מה עשיתי לך וגו', ומפורש בפרשת בלק ר"ג ב', מה עשיתי לך, שליטת לך על כל בני היכלי ושליטת לך על כל מלכין דעלמא וכו'. הרי שמפרש מלת מה עשיתי להפלט החשיבות, על דרך (תהלים קד, כד) מה רבו מעשיך ה'. ולפי זה הזכיר פסוק זה בין הטובות ובין התלאות שהיו לישראל, ועל כולן אמר ה' ענה בי. וסוד הענין כי הנה חכמי לב המשכילים ויודעים סדר השתלשלות השפע לפי ענייני הפרצופים ומדרגת עמידתן ילמדו העליון מן התחתון וגם התחתון מן העליון, כי הנה לפי מדרגת מעלות המצוות שיראו שעושים ישראל ישכילו מדרגת העליות שתתעלה השכינה ובאיזו בחינה תתחבר אל דודה אם יעקב ורחל או ישראל ורחל וכיוצא בזה. וכמו כן ידיעת ההפכיים, כי לפי מהות העוונות יבינו בחינת הפגם ואיזה הוא מצב העולמות, וגם כן אז ישכילו איזה שפע יבוא לעולם. וז"ש ענה בי, כלומר רק אתה תוכל לענות ולהעיד בי באיזה מצב גדולה ומעלה אני עומד, יען כי ממך הכל ומקדך אשר יקרך יקרני גם אני, וכענין משל שני תאומים מותאמים, כי משלו ישכיל את של אחיו, ואין דבר זה קשה להבחין אל נאמני הסוד, מפני כי מצות התורה מודעת סגולתן כי אחת תלויה במדה אחת ואחרת באחרת ובקיומן תלוי הכנת כלי המדות והמשכת השפע עליהם, ונמצא כי בהתקיים מצוה אחת תתאוה בחינה אחרת פרטית כנגדה. ועל דרך משל נאמר, כי בשמירת השבת כתיקונה למטה כמו כן ישמרוה מלמעלה דהיינו בהתעלות העולמות. ולפי זה ינעם פסוקנו אם בחוקותי תלכו, שהרי החוקים והמצוות אשר אני מצוה אתכם הן הן מצוותי וחוקותי שאני עושה ומקיים, וכענין שאמרו רז"ל מלך בשר ודם גוזר גזירה ואינו מקיימה אבל הקב"ה אינו כן וכו'. ולא עוד אלא ועשיתם אותם, מעלה אני עליכם כאילו אתם עשיתם ותקנתם את המצוות. וגם דרשו רז"ל

ומה הלאתיד, ענה בי, מה יעץ בלק מלך מואב, בכמה דברים ומעשים אמר להשמיד אתכם מהעולם, וכמה כשפים עורר כנגדכם.	בי מה יעץ בלק מלך מואב בכמה מליץ ועובדין אמר לשיצאה לכו מעלמא וכמה חרשין אתער לקבלייכו
אמר רבי יוסי אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל, זכר נא אוי שאנו צווחים בכל יום וגועים ובוכים "זכר ה' מה היה לנו", "זכר ה' לבני אדום" ולא רוצה להשגיח עלינו.	א"ר יוסי אמר לון קב"ה לישראל זכור נא ווי דאנן צווחין בכל יומא וגענין ובכינן זכור יי' מה היה לנו זכור יי' לבני אדום ולא בעי לאשגחא עלנא
הוא אמר לנו בבקשה זכר נא, אין נא אלא לשון בקשה, ואנו לא השגחנו בו. כדוגמא זה אנו צווחים, "זכר ה' מה היה לנו", "זכר ה' לבני אדום" "זכר עדתך קנית קדם" "זכרני ה' ברצון עמך" ולא רוצה להשגיח עלינו.	הוא אמר לן בבועו זכור נא אין נא אלא לשון בעותא ואנן לא אשגחנא ביה כגוונא דא אנן צוחין זכור יי' מה היה לנו זכור יי' לבני אדום זכור עדתך קנית קדם זכרני יי' ברצון עמך ולא בעי לאשגחא עלן
רבי יהודה אמר ודאי שהקדוש ברוך הוא משגיח עלינו תמיד וזוכר אותנו, שאם הוא לא ישגיח על ישראל וזוכר אותם לא יעמדו יום אחד בגלות, זהו שכתוב "ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם וגו'",	ר' יהודה אמר ודאי קב"ה אשגח עלן תדיר ודכיר לן אי לאו דאיהו אשגח בהו בישראל ודכיר לון לא יקומון חד יומא בגלותא הה"ד ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם וגו'
	קיב/ב
הקדוש ברוך הוא אינו עושה לנו כמעשינו.	קב"ה לא עביד לן כעובדנא ¹
בא וראה בלק חכם היה וגדול המכשפים במעשי ידיו יותר מבלעם, וכך	ת"ח בלק חכים ² הוה ורב חרשין בעובדי ידוי יתיר מן בלעם והכי אוליפנא כל מה דבעי ב"נ

כאילו עשיתם את עצמכם, כי תר"ג המצוות הם כנגד תר"ג איברי הגוף ותר"ג ניצוצות הנשמה, ואלו ואלו מושרשים בפרצופים העליונים שהם הם המצוות בעצמותן. והרי כי ועשיתם אותם או ועשיתם אתם הכל דבר אחד, והקרי והכתיב אחד הוא. ואמנם לפי שבין רבי חייא ובין רבי יצחק שניהם על יסוד אחד נוסדים, והוא השתרשות ישראל למעלה על פי מה שנז"ל, כי רבי חייא מדבר על השארות שורש ישראל בתרי נוקבין ורבי יצחק על היותם במקום הזכר. לכן המתין לפרש הפסוק מה יעץ גם כן אחרי רבי יצחק, אע"ג דלא איירי אלא בפסוק מה עשיתי לך, וזה מפני שהענין שוה לשניהם, כי כוונת בלק ובלעם היתה להכחיש פמלייא של מעלה, והיינו בהמשך אחורי חסדי זעיר וגבורות, דהיינו אחורי מ"ה וב"ן, ק"ל וקד"ם העולים רע"ד כמנין בל"ק ובלע"ם, ולפגום את תרי הנוקבין רח"ל ולא"ה העולות גם כן רע"ד, ובזה חשב שיכרית זכר ישראל מן הזכר ומן הנוק' (רמ"ז).

¹ פליג אדרבי יוסי דרבי יוסי קאמר דאמר לון מדה כנגד מדה זכור כנגד זכור, ור' יהודה קאמר דלא הכי "אלא דאשגח" ומה שאינו עושה הוא מפני רוע מעללינו, ועכ"ז לא כעונותינו גמל עלינו (אור יקר).

² הנכון אצלי שהם דברי רבי יצחק שאמר לעיל וכמה חרשין אתער לקבלייכו, ואל זה נמשך ואמר ת"ח, להודיענו כוחם של בלק ובלעם, אלא שהפסיק הענין בשל רבי יוסי ורבי יהודה ואחר כך חוזר לעניינו. האמנם מכל מקום יש לומר שגם ממנו ראה לעוצם השגחת ה' עלינו, כי הנה באותו זמן היו ז'ין אחור באחור, ובפרט בכמה עוונות אשר המרוהו במדבר, ולכן גדל כח בלק ובלעם שכל עצמם יוצאים מבחי' אחוריים בהיות ז'ין אחור באחור, ולכן בלע"ם ובל"ק גי' ק"ל קד"ם שהם ממש אחורי ז'ין, ואז נכנסים עקבי לאה בכתר רחל שמשם כל אחיזתם בצאת האור ההוא לחיצונים בר מינן. ואמנם כתוב בליקוטי תורה פרשת בלק, כי בלעם שרשו מהבל ובסוד אור מקיף הבל הפה וסודו משם אה"ה שה"ס אור מקיף, ובלק שרשו מקין בסוד אור פנימי וסודו משם הו"ה, אבל הכל מבחינת האחוריים שאז הוא שיש להם אחיזה, מה שאין כן בבוא רחל פנים בפנים. ולפי זה ינעם אומרו עמי זכור נא, שה"ס ע"ב קס"א מסוד הפנים. וידוע כי כל בחינת דיבור הוא תיקון לאור מקיף והמעשה לאור פנימי. ומעתה תבין מעצמך טעם היות אל בלעם כח בפיו להיותו מבחינת אור מקיף ובלק במעשה שהוא מאור פנימי, והם מבחינת קסם ונחש. ומזל"ן [ומשה זכותא לי נראה] שגם בחינת הסתכלות הוא בחינת אור מקיף, דהיינו האורות היוצאים מן העין, ולכן היו בבלעם שניהם וההסתכלות ומלה. ועוד נלע"ד כי ידיעת בלעם אותו הרגע ה"ס רגע הכנס עקבי לאה תוך כתר רח"ל, ואז יורדים אל עיניה בסוד ב' פעמים דמע"ה, וזהו כח לפועלי הדין,

בהאי עלמא¹ בפולחנא דקב"ה בעי לאתערא בעובדא לתתא דבעובדא דלתתא אתער עובדא לעילא ועובדא דא בעי בקדושה והא אוקמוה	למדנו, כל מה שרוצה אדם בעולם הזה בעבודת הקדוש ברוך הוא, צריך לעורר במעשה למטה, שבמעשה שלמטה מתעורר מעשה למעלה, והמעשה הזה צריך בקדושה, והרי פרשוה.
ובאתר דלית עובדא אית מלה ובמלה דפומא תלייא עובדא לאתערא לעילא כמה דבעינן לאתערא קדושה עלאה בעובדא ובמלה הכי נמי אינון דאתיין מסטרא דמסאבותא בעיין לאתערא סטרא דלהון בעובדא ובמלה דפומא	ובמקום שאין מעשה יש דיבור, ובדיבור הפה תלוי המעשה, לעורר למעלה, כמו שצריכים לעורר קדושה עליונה במעשה ובדיבור, כך גם אותם שבאים מצד הטומאה צריכים לעורר את הצד שלהם במעשה ובדיבור הפה.
ואע"ג דבלעם הרשא הוה רב מכל הרשין דעלמא הרשא עלאה מניה הוה בלק בקסם הוה בלק רב מכל חכימין ובלעם בנחש (והא אוקמוה) קסם ונחש תרין דרגין אינון² קסם תלייא בעובדא³ נחש לא תלייא בעובדא⁴ אלא באסתכלותא ובמלה דפומא⁵ וכדין מתערין עליהו רוח מסאבא לאתלבשא בהו ועביד מה דעביד	ואף על גב שבלעם היה המכשף הגדול מכל מכשפי העולם, מכשף עליון ממנו היה בלק, בקוסם היה בלק גדול מכל החכמים, ובלעם בנחש. (והרי פרשוה) קוסם ונחש שתי דרגות הן, קוסם תלוי במעשה, נחש לא תלוי במעשה אלא בהתבוננות ובדיבור הפה, ואז מעוררים עליו רוח טומאה להתלבש בהם ועושה מה שעושה.
וישראל קדישין לאו הכי אלא כלהו קדישין וכל עובדיהו לאתערא עליהו רוח קדישא כד"א עד יערה עלינו רוח ממרום וע"ד כתיב כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל דהא אינון בסטרא דקדושה עלאה אחידן ועובדיהו בקדושה אתו וקדושה מתערי עליהו ומתלבשן בה	וישראל הקדושים לא כך, אלא כולם קדושים וכל מעשיהם לעורר עליהם רוח קדושה, כמו שנאמר "עד יערה עלינו רוח ממרום", ועל זה כתוב "כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל" שהרי הם אחוזים בצד הקדושה העליונה, ומעשיהם בקדושה באים, וקדושה מתעוררת עליהם ומתלבשים בה.
ות"ח בקסם הוה בלק רב מכל חכימין ובלעם בנחש וע"ד בשעתא דבעא בלק לאתחברא עמיה מה כתיב וילכו זקני מואב וזקני מדין וקסמים בידם (ובלעם עובדוי בנחש)	ובא וראה בקוסם היה בלק גדול מכל החכמים, ובלעם בנחש, ועל זה בשעה שרצה בלק להתחבר עמו, מה כתוב "וילכו זקני מואב וזקני מדין וקסמים בידם" (ובלעם מעשיו בנחש).
ת"ח במלה דפומא הוה בלעם רב מכל הרשין דעלמא ובאסתכלותא דההוא נחש הוה ידע	בא וראה בדבור הפה היה בלעם גדול מכל המכשפים של העולם,

ולכן הם בסוד ענבי"ם וכמ"ש בליקוטי תורה פסוק (בראשית כו, ה) עקב אשר שמע אברהם בקולי. ואמנם משם היה נמשך לבלעם כח ההסתכלות הפגום. ועוד איתא בדברי הרב שבלעם היה אחוז בסיגי צד ימין מרגל ימין של לאה, ולכן היה חיגר וסתום עין אחת, דהא בהא תליא, שמעקב לאה נמשך לעין ימין של רחל (רמ"ז).

¹ במעשה המצוות מתקן האדם את הנפש שלו מפני שהיא מבחינת עולם העשיה, וכנודע מסוד ד' חלקי המעשה שאנו עושים בכל בקר שבהם משלימים חנר"ן דנפש (רמ"ז).

² פ' קסם היא נוק' דנוגה ועי' דף ריא ע"א מ"ש שם באורך (מ"מ).

³ וסי' וקסמים בידם (רח"ו).

⁴ דע כי בלעם הוא מהארות יסוד אבא שבוקע ביסוד דאמא מאחורי הראש דז"א ואותם הארות הם בלאה ומתפשטים בה עקבי לאה שהם בכתר דרחל והנה בלעם הוא מאותם האורות דיסוד דאבא הנמשכים עד מקום זה ולכן היה שקול כמרע"ה ובלק הוא סוד העקביים שבוקעים ובולקים בתוך כתר רחל והם מאימא ולכך בלעם הוא בנחש ובלק בקסם כי המעשה הוא באימא כנודע (רח"ו).

⁵ הן נגד תרין דרגין בקדושה נחש וצור, נחש באסתכלותא ובמלה דפומא וצור בעובדא כמ"ש בזו"ח כו ע"ג וע"ד ומטך אשר הכית בו את וכו' עד וחיין למארי קשוט באותה שעה דכתיב וראה אותו וחי (יהל אור).

לכוונא שעתא ועל דא בעא בלק לאשלמא מלה (ס"א כלא) קסם ונחש אמר ליה קב"ה רשע הא קדמוך בני עובדא אית בנווייהו דכל סטרין בישין וזינין בישין וחרשין דעלמא לא יכלין לקרבא בהדייהו דכלהו ערקין מקמיה ומאי איהו אהל מועד ומאני קודשא ושמושי מקדשא וקטרת בוסמין דקא מבטל כל רתחא ורוגזא דעלמא דלעילא ותתא ועלוון וקרבנין בכל יומא ותרי מזבחות למעבד עובדא מזבחות ושלחן לחם הפנים ואת הכיור ואת כנו וכמה שמושין לעובדא למלה דפומא הארון ותרי לוחייא דאורייתא ואהרן לכפרא על עמא בצלותא בכל יומא	ובהתבוננות אותו נחש היה יודע לכוון את השעה, ועל זה רצה בלק להשלים דבר (הכל) קסם ונחש, אמר לו הקדוש ברוך הוא רשע הרי קדמוך בני, מעשה יש בתוכם שכל הצדדים הרעים והמינים הרעים וכשפי העולם לא יכולים להתקרב אליהם, שכולם בורחים מלפניו, ומהו אהל מועד, ובגדי קדש, ושמושי המקדש, וקטורת הבשמים שמבטלת כל רתחה ורוגז של העולם שלמעלה ולמטה, ועולות וקרבנות בכל יום, ושני מזבחות לעשות מעשה מזבחות, ושלחן ולחם הפנים, ואת הכיור ואת כנו, וכמה שמושים למעשה לדבור הפה, הארון ושני לוחות התורה, ואהרן לכפר על העם בתפלה בכל יום.
כיון דאשגח ההוא רשע בהאי אמר כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל מ"ט יי אלהיו¹ עמו ותרועת מלך² בו וע"ד עמי זכר נא בבעו מנייכו הוּו דכירין ההוא זמנא דאתחברו בלק ובלעם לשיצאה לכו ולא יכילו דאנא אחידנא בכו כאבא דאחיד כבריה ולא שניק ליה בידא דאחרא	כיון שהשגיח אותו רשע בזה, אמר "כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל", למה, "ה' אלהיו עמו ותרועת מלך בו", ועל זה "עמי זכר נא", בבקשה מכם זכרו אותו זמן שהתחברו בלק ובלעם להשמידכם, ולא יכלו שאני אחזתי בכם, כמו אב שאוחז את בנו, ולא משאיר אותו ביד אחר.
מן השטים ועד הגלגל מאי דא לקביל דא³ אלא אמר קב"ה לישראל בבעו מנייכו הוּו דכירין כל זמנא דהויתון אחידן בי ולא יכיל ההוא רשע בחרשוי וקסמוי לשלמאה עלייכו כיון דשבקתון ידייכו לאחדא בי והויתון בשטים מה כתיב ויאכל העם וישתחוו לאלהיהם בגלגל כד"א בגלגל שוורים זבחו וכדין שליטו בכו שנאיכון	"מן השטים עד הגלגל" מה זה לעומת זה, אלא אמר הקדוש ברוך הוא, ישראל בבקשה מכם תהיו זוכרים כל זמן שהייתם אחוזים בי ולא יכל אותו רשע בכשפיו וקסמיו לשלוט עליכם, כיון שעזבתם את ידיכם מלאחז בי, והייתם בשטים, מה כתוב "ויאכל העם וישתחוו לאלהיהן" בגלגל, כמו שנאמר "בגלגל שורים זבחו" ואז שלטו בכם שונאיכם.
וכל דא אמאי למען דעת צדקות יי כל אינון צדקות דעבדנא לכו בזמנא דאתון אחידן בי ולא שביקנא מלה דעלמא לשלטאה בכו ורוגזא דלעילא ותתא וזינין בישין לא יכלין לקרבא בכו	וכל זה למה, "למען דעת צדקות ה'" כל אותן צדקות שעשיתי לכם בזמן שאתם אחוזים בי, ולא השארתי דבר בעולם לשלוט בכם, והרוגז שלמעלה ולמטה והמינים הרעים לא יכולים לקרב לכם.
ויאמר אליהם לינו פה הלילה והשיבותי אתכם דבר כאשר ידבר יי אלי ת"ח בשעתא	"ויאמר אליהם לינו פה הלילה והשיבותי אתכם דבר כאשר ידבר ה' אלי", בא וראה, בשעה שנכנס השמש

¹ ז"א (מ"מ).

² מלכות (מ"מ).

³ מה ענין שטים לגלגל שהשטים הוא בעבר המזרחי והגלגל היא בעבר הירדן המערבי (מ"מ).

דעאל שמשא ותרעין כלהו אסתמו ועאל ליליא ואתחשך כמה חבילי (ס"א כלבי) שראן¹ משלשליהון² ואזלין ושטאן בעלמא וכמה רברבי³ ממנן עלייהו דמדברי להו ואית ממנא רברבא על כלא מסטרא דשמאלא וההוא רשע הוה שכיה⁴ לגבי ההוא ממנא עלאה מכלא בחרשוי והוא הוה אמר בחרשוי בליליא בזמנא דאיהו שלטא בכל סיעתא דיליה והוא הוה אתי לאשתכחא גביה ואודע ליה מה דאיהו בעי	וכל השערים נסתמים, ונכנס הלילה ומחשיך, כמה קבוצות (כלבים) מותרים משלשלותיהם והולכים ומשוטטים בעולם, וכמה ממונים גדולים עליהם שמנהיגים אותם, ויש ממונה גדול על הכל מצד השמאל, ואותו רשע היה מצוי אצל אותו הממונה העליון מהכל בכשפיו, והוא היה אומר בכשפיו בלילה, בזמן שהוא שולט, בכל סייעתו, והוא היה בא להמצא אצלו, ומודיע לו מה שהוא רוצה.
כגוונא	כדוגמא
קינ/א	
דא ויבא אלהים אל לבן הארמי ההוא דשכיה גביה ויבא אלהים אל אבימלך כלהו כגוונא דא בכל אתר אקרונ ליה באיננון הרשין וע"ד הוה שכיה בליליא יתיר מביממא והא אוקמוה	זה "ויבא אלהים אל לבן הארמי" אותו שמצוי אצלו, "ויבא אלהים אל אבימלך" כולם כדוגמא זה, בכל מקום קוראים לו באותם כשפים, ועל זה היה מצוי בלילה יותר מאשר ביום, והרי פרשוה.
וכל הני הרשין וחכימין הוו לאבימלך דכתיב וישקף אבימלך מלך פלשתים בעד החלון⁵ כתיב הכא בעד החלון וכתוב בעד החלון נשקפה ותיבב אם סיסרא	וכל המכשפים והחכמים היו לאבימלך, שכתוב "וישקף אבימלך מלך פלשתים בעד החלון". כתוב כאן בעד החלון, וכתוב שם "בעד החלון נשקפה ותיבב אם סיסרא".
לבן הא אוקמוה בלעם כדין ועל דא בכלהו כתיב אלהים ויבא אלהים אל בלעם ויבא אלהים אל לבן ויבא אלהים אל אבימלך הו אתא לגבייהו ולא איננון לגביה דהא לית להו אתר זמין⁶	לבן הרי פרשוה, בלעם כמו זה, ועל זה כתוב בכלם אלהים, "ויבא אלהים אל בלעם" "ויבא אלהים אל לבן" "ויבא אלהים אל אבימלך". הוא בא אליהם, ולא הם אליו, שהרי אין להם מקום מוכן.
ואי תימא הא כתיב אלהים⁷ אלא שמא דא אשתתף בכלא⁸ ואפי' ע"ז נמי אלהים אקרי אלהים אחרים ובכללא דאלהים אחרים אלן ממנן ובכללא דא הוו ובג"כ אקרי הכי	ואם תאמר, הרי כתוב אלהים, אלא שהשם הזה משתתף בכל, ואפילו עבודה זרה גם נקראת אלהים, אלהים אחרים, ובכלל של אלהים אחרים אלה ממונים, ובכלל זה היו, ולכן נקרא כך.
וההוא רשע הוה אמר בחרשוי וקרי ליה ואתי	ואותו רשע היה אומר בכשפיו וקורא לו ובא אליו, ולכן כתוב לינו פה הלילה

¹ תימא דהא בריש פרשת בהר סיני קאמר דחמרי שטאן אבל אתני וכלבי לא שטאן והכא קאמר "כלבי שראן כו" (אור יקר).

² נוקבא דתהומא רבא ששם מאסרם כנודע (אור יקר).

³ משמע דלא שטאן אלא במאמר חמרי שהוא עליהם שהם למעלה מכלבי, והעד משמרה ראשונה חמור נוער וכן בלעם היה עושה מעשה חמור בא על אתונו (אור יקר).

⁴ כיון שיש שולטין עליהם שהם מנהיגים אותם אם כן לא שטאן אלא חמרי שטאן כיון שאין למעלה מהם, ואפשר דשטאן על ידי נחש וקסם, והיינו דקאמר התם ממש (אור יקר).

⁵ לקמן קפד ע"ב (לש"ו, וביאורים ח"ב יב ע"א).

⁶ פי' לא היה להם אחיזה בדברים העליונים ואפילו החצונים כדי שיהיו הם מסתלקים שם להמשיך נבואתם אלא דרך כישוף שמושכים אותו הכח אליהם (אור יקר).

⁷ שמורה שיש להם אחיזה בשם זה הקדוש ובספירה זו (אור יקר).

⁸ פי' אל הקדושים למעלה ואל הבלתי קדושים, ואפילו בבני אדם למטה כאומרו אלהים לא תקלל, והטעם כי כל האוחזים בדין חצונים ופנימיים יקראו בשם זה מפני שהם משתלשלים מהם (אור יקר).

לגביה ובגין כך כתיב לינו פה הלילה והשיבותי אתכם דבר כאשר ידבר ה' אלי, אותו רשע משבח את עצמו, שהרי לא כתוב בו אלא ויבא אלהים.	להשיבותי אתכם דבר כאשר ידבר ה' אלי, אותו רשע משבח את עצמו, שהרי לא כתוב בו אלא ויבא אלהים.
ד"א כאשר ידבר יי' אלי ע"י דההוא שליחא דספרא אחרא ואי תימא הא ביממא² אשתכח לגביה³ (ס"א כד הוה לגבי בלק³ אלא) אלא ודאי בנחש⁴ אסתכלותא הוה ביה⁵ ובההוא זמנא⁶ הוה מסתכל לכוונא שעתא הה"ד ולא הלך כפעם בפעם לקראת נחשים.	דבר אחר, כאשר ידבר ה' אלי, על ידי אותו שליח של הצד האחר. ואם תאמר הרי ביום נמצא אצלו, (כשהיה אצל בלק אלא) אלא ודאי בנחש ההתבוננות היתה בו, ובאותו זמן היה מתבונן לכוון את השעה, זהו שכתוב ולא הלך כפעם בפעם לקראת נחשים.
וירא בלעם כי טוב בעיני ה' לברך את ישראל אלא דההוא יומא אסתכל לכוונא שעתא ולא אשתכח כשאר יומי וכדין המא דהא רוגזא רבא לא אשתכח בעלמא כדין ידע כי טוב בעיני יי' לברך את ישראל בההוא זמנא שביק גרמיה מכל נחשים דעלמא ולא אסתכל בהו הה"ד ולא הלך כפעם בפעם לקראת נחשים.	וירא בלעם כי טוב בעיני ה' לברך את ישראל, אלא שאותו יום התבונן לכוון את השעה, ולא נמצא כשאר הימים, ואז ראה שאין רוגז גדול נמצא בעולם, אז ידע כי טוב בעיני ה' לברך את ישראל, באותו זמן עזב את עצמו מכל הנחשים של העולם, ולא הסתכל בהם, זהו שכתוב ולא הלך כפעם בפעם לקראת נחשים.
ת"ח בההיא שעתא דרתחא אשתכח כדין שמאלא אתער והוה ידע ההוא רשע אתר לאחדא בספרא שמאלא למילט ואסתכל בההוא זמנא ולא אשתכח כדין מה כתיב מה אקוב לא קבה אל ומה אזעום לא זעם יי' ובג"כ עמי זכר נא מה יעץ בלק וגו' ומה ענה אותו בלעם בן בעור (בגין כך) זכאין אינון ישראל זכאה חולקהון בעלמא דין ובעלמא דאתי (דמאריהון אוכח לון הכי)	בא וראה באותה שעה שהרוגז נמצא אז השמאל מתעורר והיה יודע אותו הרשע את המקום לאחז בצד השמאל לקלל, והתבונן באותו הזמן ולא מצא, ואז מה כתוב "מה אקוב לא קבה אל ומה אזעום לא זעם ה'", ולכן "עמי זכר נא מה יעץ בלק וגו'", ומה ענה אותו בלעם בן בעור, אשריהם ישראל, אשרי חלקם בעולם הזה ובעולם הבא (שרבונם הוכיח להם כך).
אם בחקתי תלכו אם בחקותי דא אתר דגזירין⁷ דאורייתא תליין בההוא אתר כד"א את חקותי⁸ תשמורו חוק הוא דאקרי הכי וגזירין דאורייתא בה אתכלילן ואת משפטי⁹ תשמורו	אם בחוקותי תלכו, אם בחוקותי זה מקום שגזרות התורה תלויות באותו מקום, כמו שנאמר "את חוקותי תשמורו" חוק הוא שנקרא כך, וגזרות

¹ והיה נביא לאומות עלי ידי השמאלים ויהיה המשכת הנבואה כהשתלשלות המזון לחצונים על ידי שליח (אור יקר).
² ואם כן קשה דאמרת לעיל דווקא בלילה ועל ידי החצונים והרי עתה ביום ואין חצונים שראן משלשוליהון (אור יקר).
³ ר"ל היכי אמרת שלא היה בא אצלו ס"מ רק בלילה, דקבלי לה הלא כשהיה אצל בלק בא ס"מ אצלו ביום (מ"מ).
⁴ ר"ל שהסתכלות בעלמא היה מסתכל ע"י דכורא דנוגה הנק' נחש ולעולם לא היה בא אצלו ס"מ ביום (מ"מ).
⁵ אפילו ביום ומה שהיה מסתכל בלילה שהוא עיקר שליטתם הוא לידע השעה הראויה ביום (אור יקר).
⁶ פי' בלילה הוה מסתכל לכוונא שעתא הראויה אל הנחש ביום שאין כל השעות ראויות להסתכל (אור יקר).
⁷ השכינה נק' חוקה חוקה חקקתי גזרה גזרתי דהא כל דינין ומארי קרבא דמלכא אתפקדו בידהא (רח"ו).
⁸ ה"ג את חקתי תשמורו בלא ו' (רח"ו). והיינו פ' דפר' קדושים את חקותי תשמורו בהמך וכו' (מ"מ).
⁹ בפ' בהר סיני הוא פסוק זה ונכתב כאן בטעות ולעיל באותו פסוק נדרש דרשה זו את חקתי תעשו ואת משפטי תשמורו ומ"ש דא הוא אתר אחרא עלאה פי' ז"א הנקרא משפט (רח"ו). ונלע"ד דאין אנו צריכים

משפטי דא הוא אתר אחרא עלאה! דההיא חקה אחידת ביה ומתחבראן דא בדא דעילאי ותתאי	התורה נכללות בו, "ואת משפטי תשמרו", משפטי זהו מקום אחר עליון, שאותה חקה אחוזה בו, ומתחברים זה בזה, של עליונים ותחתונים.
וכל פקודי אורייתא וכל גזרי אורייתא וכל קדושי אורייתא בהני אחידן בנין דהאי תורה שבכתב והאי תורה שבע"פ ועל דא אם בחוקותי כל אינון גזירין ודינין ועונשין ופקודין דאינון בההוא אתר דאקרי תורה שבע"פ חקה	וכל מצוות התורה וכל גזרות התורה וכל קדושות התורה אחוזים באלה, משום שזו תורה שבכתב וזו תורה שבעל פה, ועל זה אם בחוקותי, כל אותם גזרות ודינים ועונשים ומצוות, שהם באותו מקום שנקרא תורה שבעל פה, חקה.
ואת משפטי תשמורו בההוא אתר דאקרי תורה שבכתב כד"א משפט לאלהי יעקב ודא אחיד בדא ודא כלא חד ודא הוא כללא דשמא קדישא ומאן דאעבר על פתגמי אורייתא כאלו פנים שמא קדישא בנין דחק ומשפט שמא דקב"ה הוי ועל דא אם בחוקותי תלכו דא תורה שבעל פה ואת משפטי תשמרו דא תורה שבכתב ודא הוא כללא דשמא קדישא	ואת משפטי תשמורו, באותו מקום שנקרא תורה שבכתב, כמו שנאמר משפט לאלהי יעקב, וזה אחוז בזה וזה בזה והכל אחד, וזהו כלל השם הקדוש, ומי שעובר על דברי התורה כאילו פגם את השם הקדוש, משום שחק ומשפט, זהו השם של הקדוש ברוך הוא, ועל זה אם בחוקותי תלכו, זו תורה שבעל פה, ואת משפטי תשמורו זו תורה שבכתב, וזהו כלל השם הקדוש.
ועשיתם אותם מאי ועשיתם אותם² כיון דאמר תלכו ותשמרו אמאי ועשיתם אלא מאן דעביד פקודי אורייתא ואזיל באורחוי כביכול כאלו עביד ליה לעילא אמר קב"ה כאלו עשאני ואוקמוה	"ועשיתם אותם" מה זה ועשיתם אותם, כיון שאמר תלכו ותשמרו למה ועשיתם, אלא מי שעושה מצוות התורה והולך בדרכיה כביכול כאילו עשה אותו למעלה, אמר הקדוש ברוך הוא כאילו עשאני, ופרשוה.
וע"ד ועשיתם אותם ועשיתם אתם כתיב ודאי³ והואיל ומתערי עלייכו לאתחברא דא בדא לאשתכחא שמא קדישא כדקא יאות⁴ ועשיתם אתם ודאי	ועל זה ועשיתם אותם, כתוב ועשיתם אתם ודאי, והואיל ומתעוררים עליכם להתחבר זה בזה, שימצא השם הקדוש כראוי, ועשיתם אתם ודאי.
כגוונא דא אר"ש (שמואל ב' ח יג) ויעש דוד שם⁵ וכי דוד עביד ליה⁶ אלא בנין דאזיל⁷ בארחי	כדוגמא זה אמר רבי שמעון "ויעש דוד שם" וכי דוד עשה אותו, אלא משום

לכל זה אלא פסוק זה הוא באחרי מות את משפטי תעשו ואת חקותי תשמרו ללכת בהם וכו' ורוצה הזהר לחבר רישא דהאי קרא עם סיפא דההוא קרא וסיפא דהאי קרא עם רישא דהתם ולכך אמר תחלה אם בחקותי תלכו וכו' כמד"א ואת חקותי תשמורו דהיינו סיפא דההוא קרא. ומ"ש ואת משפטי תשמרו היינו סיפא דהאי קרא דכתיב ואת מצותי תשמרו וכיון שחברנו אותו עם רישא דההוא קרא דכתיב את משפטי תעשו, כאלו כתיב הכא ואת משפטי תשמרו דהיינו ז"א הנק' משפט ולכך אמר הזהר ואת משפטי תשמרו (מ"מ).

¹ ז"א (מ"מ).

² עי' הערה בסוף הספר.

³ כי אתם מתקנים ועושים אותה חוק ומשפט הנ"ל דהיינו נוק' שהיא נקודה עושים אותה פרצוף וז"א שהוא בן ר"ק בלבד עושים אותו בן עשר ע"י מע"ט וא"כ שפיר קאמר ועשיתם אותם (רח"ו).

⁴ ח"ב לב ע"ב (לש"ו).

⁵ מלת "שם" היא במלכות, שהיא שם ולבוש והיכל לשם יהו"ה דהיינו אדנ"י (אור יקר).

⁶ אלא על הדרך שפי', ועם היות שעתה יקשה שתים האחת וכי דוד לבדו עשה שם והרי כל ישראל הם אחוזים בתורה ובמצות ועושים השם, וכל צדיקיהם, וחסידיהם זוכים בשם זה א"כ מהו אומר ויעש דוד שם, ועוד קשה שהרי פי' ועשיתם אותם היינו שם אדנ"י ושם יהו"ה (אור יקר). פי' והלא ה' אמר לו שיעשה לו שם (רמ"ז).

⁷ שה"ס משפט וחוק, וזה בכללות בכל צדיקי ישראל (רמ"ז).

דאורייתא ועביד פקודי אורייתא ואנהיג מלכותא¹ כדקא יאות כביכול עשה שם לעילא² ולא הוה מלכא בעלמא דזכה	שהלך בדרכי התורה ועשה מצוות התורה והנהיג את המלכות כראוי, כביכול עשה שם למעלה, ולא היה מלך בעולם שזכה
קינ/ב	
להאי כדוד דהוה קם בפלגות ליליא והוה משבחה ליה לקב"ה עד דסליק³ שמא קדישא בכורסייה בשעתא דסליק נהורא דיממא כביכול הוא עבד שם ממש כד"א ויקוב בן האשה הישראלית את השם ויקלל ובג"כ ויעש דוד שם ועל דא ועשיתם אותם⁴ כתיב	לזה כמו דוד, שהיה קם בחצות הלילה והיה משבח את הקדוש ברוך הוא עד שעולה השם הקדוש בכסא, בשעה שעולה אור היום, כביכול הוא עשה שם ממש, כמו שנאמר "ויקוב בן האשה הישראלית את השם ויקלל" ולכן "ויעש דוד שם" ועל זה כתוב "ועשיתם אתם".
ואי אתון תשתדלו⁵ למעבד לון לאתתקנא שמא קדישא כדקא יאות כל אינון ברכאן דלעילא ישתכחון גביכו⁶ בתקונייהון כדקא יאות⁷	ואם אתם תשתדלו לעשות אותם, להתקין את השם הקדוש כראוי, כל אותן ברכות שלמעלה ימצאו אצלכם בתקונייהן כראוי.
ונתתי גשמיכם בעתם וגו' כל חד וחד⁸ יתן חילא דיליה עלייכו מאן אינון ההוא תקונא	"ונתתי גשמיכם בעתם וגו'" כל אחד ואחד יתן כחו עליכם, מי הם אותו תקון

¹ וזה בפרטות הנוגע לו שהגדיל את שורשו היא השכינה, בתחילה בשלשים מעלות כמספר יהוד"ה וכנגד נה"י, שלשים שנה היו לו כשמלך שאז הגיע לת"ת זעיר, וידוע מסוד ברוך אתה של תחילת העמידה שגם שעולה המלכות עד נה"י לא נקרא עלייה כי אם בזקיפה בשם שאז עולה לת"ת, וכן היתה עלייה אז לדוד. ועוד מלך בחברון שבע שנים ונתעלה לכתר מלכות, ושלשים ושלש שנים עלה לדעת, ששם לאה, והרי כל שרשי המלכות. כביכול עשה ש"ם לעילא, שד"י הו"ה, וגם הו"ה אדנ"י שסודו זר"ן (רמ"ז).

² פ' שדוד ע"ה ע"י מעשיו הטובים תקן המלכות ועשה אותה פרצוף (מ"מ).

³ שע"י עסק התורה מעלה את המלכות מעולם הבריאה ולכלול בנקודה שתחת היסוד את ט' חלקיה שבבריאה בכורסיא שבאצילות כי בלילה יורדות לבריאה בסוד ותתן טרף לביתה (רח"ו).

⁴ יש לדקדק דכיון דועשיתם אותם הוא מיותר כדאקשי לעיל, והוא מוסב אל החוקים והמשפטים שסודם זר"ן כמבואר לעיל, אם כן מכח הייתור הוה דרשינן דעבדי ומתקני זר"ן, דלעשיית החוקים והמשפטים למטה דהיינו קיומם לא אצטריך קרא, ואם כן למאי אצטריך דרשא דאתם כתיב. ויש לומר בדקדק עוד מאי כביכול דאמר, והרי הענין ממש כן בפועל שהצדיקים הם העולים ומעלים את המלכות והם בונים אותה ממש ומאי כביכול. ויש לומר דנהי דהתם מעלים (נ"א דגם נה"י מעלים) מ"ן מכל מקום העיקר הוא מה שהעליונים עושים, דהיינו שזר"ן מעלים מ"ן לאר"א ואר"א לאריך ואריך לעתיק וכן עד רום המעלות עד המשפיע הראשון, ואז כל עליון משפיע לשלמטה ממנו והכל נחשב אל הצדיק, שמעלה עליו השי"ת כאילו הוא העולה עד המדרגה העליונה וכאילו הוא המשפיע העיקרי, וסוד זה נרמז במלת אתם. ואתי שפיר אומרנו כביכול, כלומר כאילו אתם עשיתם הכל בלי שום סיוע וכח מאחר (רמ"ז).

⁵ וירצה שאין מצדכם אלא ההשתדלות לבד ואפילו הכי "כל אינון ברכאן דלעילא וכו'", זהו דבר מופלא, שאעפ"י שאתם למטה בעוה"ז אין הארתכם במדרגת הארת העשיה כעין נשמת סנדלפון שהוא שר העשיה ולא כשל מט"ט שר היצירה ולא כשל אכתריא"ל שר הבריאה, אלא תזכו למדרגת האצילות אפילו עד יחידה דמסטרא דאריך, וכמו שיהיה משיח צדקנו בעזר"ו (רמ"ז).

⁶ ייחס לו שם מציאה להורות שהוא כענין מציאה, כאילו אין דעת האדם מייחלת ומקווה לזה (רמ"ז).

⁷ דקושטא דמלתא הכי שאורות העליונים מתלבשים זה בזה שה"ס התיקונים כנודע אצלנו ועל ריבוי מיני שפע זה ואורות אלו זה בתוך זה נמשך ואמר ונתתי גשמכם בעתם (רמ"ז).

⁸ דוק אומרנו גשמים לשון רבים ובעתם לשון יחיד, רמז ששפע האורות יהיו מלובשים זה בזה בזמן אחד. ודע כי בפסוק זה נרמזו ארבע פרצופים אר"א וזר"ן, והוא מ"ש ההוא תקונא דעבדתון דההוא שמא קדישא, והוא באופן זה, שני פרצופי אר"א שהם סוד המשפיעים נרמזו במלת גשמיכם בלשון רבים. והענין מובן במאי דקיימא לן בכוונת ומוריד הגשם, שהוא יסוד אבא הנקרא שבי"ל ועם הכולל גי' גש"ם, וגם שם אה"ה בסוד ציורו גי' רל"ב ופלא שעולה גש"ם כנזכר בכוונות ברכות השחר ושל הנהנין. וגם ב' פעמים גש"ם עם הכולל גי' תרפ"ז, דהיינו מוחי אר"א רל"ב תנ"ה. ואחר כך ונתנה הארץ יבולה, ה"ס רחל, ועץ השדה יתן פרי, ה"ס זעיר, ומה שמקדים פרי הארץ לפני העץ, נראה לי שיובן היטב בהציע הקדמה מעולה שיש בידנו, והוא שידעת שכל תכלית קיום התורה ומצוותיה סובב על קוטב אחד, והוא לתיקון רפ"ח ניצוצין דמלכין קדמאין, כי בכח התורה והמצוות מתעלים והולכים בסוד מ"ן ומתבררים בסגולת המחשבה

דעבדתון דההוא שמא קדישא כגוונא דא כתיב ושמרו דרך יי לעשות צדקה ומשפט¹ וכי כיון דכתיב ושמרו דרך יי אמאי לעשות צדקה ומשפט	שעשיתם של אותו השם הקדוש, כדוגמא זה כתוב "ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט", וכי כיון שכתוב ושמרו דרך ה', למה לעשות צדקה ומשפט.
אלא מאן דנטיר אורחוי דאורייתא כביכול הוא עושה צדקה ומשפט ומאי צדקה ומשפט דא קב"ה	אלא מי ששומר דרכי התורה, כביכול הוא עושה צדקה ומשפט, ומה זה צדקה ומשפט, זה הקדוש ברוך הוא.
בכה ר"ש ואמר ווי לון לבני נשא דלא ידעין ולא משגיחין ביקרא דמאריהון מאן עביד שמא קדישא² בכל יומא הוי אימא מאן דיהיב צדקה למסכני	בכה רבי שמעון ואמר, אוי להם לבני אדם שלא יודעים ולא משגיחים בכבוד רבונם, מי עושה השם הקדוש בכל יום, הוה אומר מי שנותן צדקה לעניים.
ת"ח הא אוקמוה הכי הוא דמסכנא אחיד ביה בדינא וכל מיכלייהו בדינא הוא אתר דאקרי צדק כד"א תפלה לעני כי יעטוף תפלה דא תפלה ש"י ואוקימנא ומאן דיהיב ליה צדקה למסכנא הוא עביד לעילא שמא קדישא שלים כדקא יאות בנין דצדקה דא אילנא דחיי וצדקה יהיב לצדק וכד יהיב לצדק כדין אתחבר דא בדא ושמא קדישא אשתכח שלים	בא וראה הרי פרשוה כך הוא, שהעני אחוז בדין, וכל מאכלו הוא בדין, המקום שנקרא צדק, כמו שנאמר "תפלה לעני כי יעטוף", תפלה זו תפלה של יד, ובארנו ומי שנותן צדקה לעני הוא עושה למעלה שם קדוש שלם כראוי, כי צדקה זה עץ החיים, וצדקה נותן לצדק, וכשנותן לצדק, אז מתחבר זה עם זה, והשם הקדוש נמצא שלם.
מאן עביד דא אתערותא (ד"א דעביד אתערותא דא) דלתתא ודאי כאלו עביד שמא קדישא בשלימו כגוונא דאיהו עביד לתתא הכי אתער לעילא	מי שעושה זו ההתעוררות (שעושה התעוררות זו) שלמטה, בודאי כאילו עשה את השם הקדוש בשלמות, כדוגמא שהוא עושה למטה, כך מתעורר למעלה.
ועל דא כתיב אשרי שומרי משפט עושה צדקה בכל עת עושה צדקה דא קב"ה כביכול הוא עביד ליה	ועל זה כתוב "אשרי שומרי משפט עושה צדקה בכל עת" עושה צדקה זה הקדוש ברוך הוא, כביכול הוא עושה אותו.
ת"ח מסכנא הא אתמר מאן הוא אתריה מ"ט בנין דמסכנא לא אית ליה מדיליה כלום אלא מה דיהבין ליה וסיהרא לא אית לה נהורא מדיליה אלא מה דיהיב לה שמשא	בא וראה העני הרי נתבאר מהו מקומו, למה כי העני אין לו משלו כלום, אלא מה שנותנים לו, והלבנה אין לה אור משלה אלא מה שהשמש נותן לה.

העליונה, וכח בירורם הוא בקבלת כח החסדים של מלך הדר, ואז מושפעים בכל המדות והעולמות, והם בסוד מוחין כפולים, בירורי הניצוצות ואורות החדשים שהם מב"ן וממ"ה, ואם כן הוי ליה זו אף זו, לא מבעיא שתתן הארץ את יבולה דהיינו מה שאתה מוביל לה כדברי רז"ל, והם הניצוצות שמובלים (נ"א שמוגבלים) לשכינה שהיא תעלה בהם בסוד מ"ן, אלא גם עץ השדה, שהוא פרי עץ הדר, יתן פריו. והרי שכל השם הקדוש נתקן ונעשה ע"י הצדיקים (רמ"ז).

¹ איכפל ומייתי נמי קרא ושמרו דרך ה' לעשות וגו', משום דאיכא למידחי דקרא דועשיתם אותם לא קאי אמשפטי אלא אחקותי, ודלמא דדוקא בבחינת הנוק' שייך למימר שישראל עושים אותה אבל לא אדלעיל מיניה, קמ"ן לעשות צדקה ומשפט, דהיינו נוק' ודכורא, דידוע שרחל נקראת צדקה כשמקבלת מבעלה, דקבילת עלה דכורא (רמ"ז).

² והנה רבי שמעון הוסיף עוד בחינה פרטית וגדולה שעליה יאמר בעצם, עביד שמא קדישא, ביתר שאת מן הנז"ל, חדא היא דלעיל צריך שיקיים חוקה ומשפט וכאן במצוה אחת עושה את השם. ועוד שלא כל יום ויום יזדמנו לו חוקים ומשפטים, אבל הצדקה יש לה מציאות בכל יום. ועוד שהוא ממש כשל מעלה שהם בסוד משפיע ומקבל, ולעומת כן אמר מאן עביד, לאפוקי הנז"ל (רמ"ז).

ת"ח אמאי עני חשוב כמת מ"ט בגין דההוא אתר גרים ליה דהא באתר דמותא¹ הוא שכיח ובג"כ אקרי מת	בא וראה למה עני חשוב כמת, למה, כי אותו מקום גורם לו, שהרי במקום המות הוא מצוי, ולכן נקרא מת.
ההוא דחיים עליה הוא יהיב ליה צדקה אילנא דחיי שריא עלוי כד"א וצדקה תציל ממות וכגוונא דעביד ב"נ לתתא הכי נמי עביד לעילא ממש² זכאה חולקיה דזכי למעבד שמא קדישא לעילא בג"כ צדקה סליק על כלא והני מלי צדקה לשמה דהא אתער צדקה לצדק לחברא לון כחדא ולמהוי כלא שמא קדישא כדקא יאות דהא צדק לא אתתקן ולא אשתלים אלא בצדקה דכתיב בצדקה תכונני ולכנסת ישראל אתמר בג"כ ועשיתם אותם וגו'	אותו שחס עליו, הוא נותן לו צדקה, עץ החיים שורה עליו, כמו שנאמר "וצדקה תציל ממות", וכדוגמא שעושה אדם למטה כך גם הוא עושה למעלה ממש, אשרי חלקו של הזוכה לעשות שם קדוש למעלה, לכן הצדקה עולה על הכל, והדברים האלה כשהצדקה לשמה, שהרי מעורר צדקה לצדק לחברם כאחד, ושיהיה הכל שם קדוש כראוי, שהרי צדק לא מתתקן ולא נשלם אלא בצדקה, שכתוב "בצדקה תכונני" ולכנסת ישראל נאמר, ולכן "ועשיתם אתם וגו'".
ונתתי שלום בארץ ושכבתם ואין מחריד וגו' רבי יוסי פתח רגזו ואל תחטאו וגו' רגזו ואל תחטאו האי קרא אוקמוה דבעי בר נש לארגזא יצר טוב על יצר הרע ושפיר אבל בשעתא דרמש ליליא וב"נ שכיב על ערסיה כמה גרדיני נמוסין מתערין בעלמא ואולין ושאיין ובני נשא בעאן לאתרגזא מקמיה קב"ה ולדחלא מניה בגין דלא ישתכח נפשיה בגווייהו וישתזיב מנייהו ויבעי ליה לב"נ דלא יפיק מנייהו מלה³ בפומיה בגין דלא יתער להו לגביה ולא ישתכחון בהדיה הה"ד אמרו בלבבכם על משכבכם ודמו סלה דלא יפיק מנייהו מלה מפומיה	"ונתתי שלום בארץ ושכבתם ואין מחריד וגו'", רבי יוסי פתח "רגזו ואל תחטאו וגו'", רגזו ואל תחטאו, פסוק זה פרשוהו, שצריך אדם להרגיז יצר טוב על יצר הרע, ויפה, אבל בשעה שיורד הלילה ואדם שוכב על מטתו, כמה ממונים על החוקים מתעוררים בעולם והולכים ומשוטטים, ובני אדם צריכים להחריד מלפני הקדוש ברוך הוא ולפחד ממנו, בשביל שלא תמצא נפשו בתוכם וינצל מהם, ויצטרך לו לאדם שלא יוציא מלה בפיו מהם, כדי שלא יעורר אותם אליו ולא ימצאו עמו זהו שכתוב "אמרו בלבבכם על משכבכם ודמו סלה", שלא יוציא מהם דיבור בפיו.
ת"ח בשעתא דאתשכחון ישראל זכאין קמיה קב"ה מה כתיב ונתתי שלום⁴ בארץ האי לעילא דאתי קב"ה לאתחברא בכנסת ישראל כדין ושכבתם ואין מחריד מ"ט בגין והשבתי חיה רעה מן הארץ	בא וראה בשעה שנמצאים ישראל צדיקים לפני הקדוש ברוך הוא מה כתוב, "ונתתי שלום בארץ" זה למעלה, שבא הקדוש ברוך הוא להתחבר עם כנסת ישראל, אז "ושכבתם ואין מחריד", למה משום "והשבתי חיה רעה מן הארץ"
קיד/א	
דא חיה דזינא בישא לתתא ומאי איהי אגרת בת מחלת, היא וכל סיעתה, זה בלילה ביום בני אדם שבאים מצדה, זהו שכתוב "וחרב לא תעבור בארצכם".	זו חיה של מין רע למטה, ומהי, אגרת בת מחלת, היא וכל סיעתה, זה בלילה ביום בני אדם שבאים מצדה, זהו שכתוב "וחרב לא תעבור בארצכם".
רבי אבא אמר הא אוקמוה דאפילו חרב של	רבי אבא אמר הרי פרשוה שאפילו חרב של שלום, כמו פרעה נכה, אבל

¹ שהשכינה נק' אילנא דמותא כנודע (רח"ו).

² עי' הערה בסוף הספר על עמוד א'.

³ ר"ל שלא יזכיר שם אחד מהם בלילה כמ"ש הרב במצות לא ישמע על פיך (רח"ו).

⁴ יסוד במלכות (רח"ו).

שלום כגון פרעה נכה אבל וחרב לא תעבור דא סייעתא דילה	"וחרב לא תעבור", זו הסיעה שלה.
והשבתי חיה רעה דלא תשלוט בארעא ואפילו העברה בעלמא לא תעבור עלייכו ואפילו חרב דשאר עמין ואפילו בר נש מזיינא לא יעבור עלייכו	"והשבתי חיה רעה", שלא תשלוט בארץ, ואפילו העברה בעלמא לא תעבור עליכם, ואפילו חרב של שאר העמים, ואפילו בן אדם מזויין לא יעבור עליכם.
ודא דריש יאשיהו מלכא ואוקמוה דהוא אתפס בחובייהו דישראל כמה דכתיב רוח אפינו משיח יי' נלכד בשחיתותם וגו' הכא אית לאסתכלא דהא תנינן אי רישא דעלמא הוא טב כל עלמא משתזבן בגיניה ואי רישא דעמא לא אתכשר כל עמא אתפסן בחוביה	ואת זה דרש יאשיהו המלך ופרשוה, שהוא נתפס בחטאי ישראל, כמו שכתוב "רוח אפינו משיח ה' נלכד בשחיתותם וגו'", כאן יש להסתכל, שהרי שנינו אם ראש העולם הוא טוב, כל העם נצולים בגללו, ואם ראש העם לא כשר כל העם נתפסים בחטאו.
והא יאשיהו רישא דכשרא הוה ועובדוי מתכשרן אמאי אתפס בחוביהון דישראל אלא על דלא הימין ביה בירמיהו ולא כפית' להו לישראל דחשיב דכלהו זכאי כותיה והוה אמר ליה ירמיה ולא הימין ביה ובגין כך אתפס בחוביהון ועוד דסיהרא הוה מאיך נהורא ובעיא לאסתמא²	והרי יאשיהו ראש כשר היה, ומעשיו כשרים, למה נתפס בחטאי ישראל. אלא על שלא האמין בירמיהו, ולא יסר את ישראל, שחשב שכולם צדיקים כמותו, וירמיה היה אומר לו ולא האמין בו, ולכן נתפס בחטאיהם. ועוד שהלבנה הנמיכה את אורה ורצתה להסתתר.
ונתתי משכני בתוכם וגו' ונתתי משכני דא שכינתא³ משכני משכונא⁴ דילי דהיא אתמשכנא⁵ בחובייהו דישראל ונתתי משכני משכוני ודאי⁶ מתל לב"נ דהוה רחימא לאחרא	"ונתתי משכני בתוכם וגו'", ונתתי משכני זו השכינה, משכני משכוני, שהתמשכנה בחטאי ישראל. ונתתי משכני, משכוני בודאי. משל לאדם

¹ נלע"ד לגרוס ולא חשיד (רח"ו).

² בסוד ואת עיני צדקיהו עור (רח"ו).

³ לא סבירא ליה כפי' רש"י שפירש זה בית המקדש, דביה לא שייך לומר ונתתי, שזה לא תלוי בהש"ת אלא בישראל שהם יבנו אותו, ואם הכוונה על הכבוד השוכן שם היל"ל ונתתי שיכני בתוכם, על דרך (דברים יב, ה) לשכנו תדרשו, אבל משכני הוא המקום ששוכן בו והוא צריך לישראל שיבנו אותו, לכן אמר (נ"א לכל אחד), שר"ל השכינה מדת המלכות שזעיר שוכן בקרבה. ואחר כך מרגיש לשון משכן, שלא נאמר [אלא] על דבר קיים וכמו שהיה המשכן במדבר וגם משכן שילה, אבל היל"ל מקדשי (רמ"ז).

⁴ פ' שמשכן סודו דירת עראי כאמור, והטעם כי כל הזמן שהיה המשכן היו ז' אחר באחור כנזכר בדברי הרב זלה"ה, כי משכ"ן עולה ב' פעמים ה"ר, שה"ס ב' ריבועי אלק"ם עם ה' אותיותיו או ה' חלקי הריבוע, ואז ג' כלי הפרצופים יורדים לבי"ע מלובשים בתוך זה ונמצאו ג' הכלים של הנוק' היותר חיצונים, והחיצונים סובבים אותם ונהנים מהם, והם בעלי חובות ישראל להפרע מהם מה שחייבים להם. והענין שהעוונות פוגמים בכלי הנוק' להיות שנסמות ישראל מושרשות בה, ולכן החוטאים פוגמים בשורשים שלהם, והחיצונים שולטים עליהם ליהנות מאור שרשיהם שהוא תשלום חובתם, וזהו כענין המשכון שביד הבעל חוב להפרע ממנו. וכללות דבר זה הוא שאם ישראל יזכו בתורה ומעשים טובים תעלה הנוק' מבי"ע בעילוי העולמות לאצילות כי יתוקנו כל הניצוצות (ישעיה כה, ח) ובלע המות לנצח, וזהו ונתתי משכני בתוכם, בקדושה, ולא תהיה עוד בתוך החיצונים (רמ"ז).

⁵ איהי משכונא כו' - כמ"ש בסוף פרשת בחקותי (קיד ע"א) ונתתי משכני דא שכינתא, משכני, משכונא דילי, דהיא אתמשכנא בחובא דישראל, ונתתי משכונא ודאי. דריש בה ג' אנפין לשון שכינה ולשון דאתמשכנא ולשון משכנין, דע"כ ידור בינייהו, ומפרש והולך מתל לב"נ דהוה רחימא לאחרא כו', נטל כל דביתה ואייתי לגביה כו', הא משכונא דילי לגבייכו בגין דלא אתפרש מינייכו לעלמין, ואע"ג דקב"ה אתרחק מינן משכונא שביק גבן כו', ע"ש בארוכה (בהגר"א על תיקו"ז סג ע"א).

⁶ זהו ענין אחר, אבל לפי שעוד מפרשו מלשון משכון לכן לא אמר ד"א, ולעולם משכוני סודו במלכות, אבל בענין הראשון נקרא משכון בדרך תואר, לפי שהש"ת ממשכנה לתשלום חובתם של ישראל. אמנם בזה [הפירוש] השני שם משכון הוא שם עצמי לה על שם עצמותה, כי בה יכון מאד מה שאמרו רז"ל בכמה מקומות, מאי משכנתא דשכונה גביה, והוא הוא האמור בספר הכוונות במהדורא בתרא דכוונות ראש השנה, שבזעיר יש ודאי ט' ספירות, והנה להאמיץ ייחודו (נ"א אורו) בנוק' תיקן המאציל ב"ה שט' מלכיות

א"ל ודאי ברחימותא עלאה דאית לי גבך בעינא לדיירא עמך	שהיה אוהב אחר, אמר לו ודאי באהבה עליונה שיש לי אליך אני רוצה לדור עמך.
אמר היך אנדע דתידור גבאי נטל כל כסופא דביתיה ואייתי לגביה אמר הא משכונא לגבך דלא אתפרש מנך לעלמין כך קב"ה בעא' לדיירא בהו בישראל מה עבד נטל כסופא דיליה ונחית להו לישראל	אמר איך אדע שתדור אצלי, לקח כל חמדת ביתו והביא אליו. אמר הנה המשכון אצלך, שלא אפרד ממך לעולמים. כך הקדוש ברוך הוא רצה לדור עם ישראל, מה עשה לקח את חמדתו והוריד להם לישראל.
אמר לון ישראל הא משכונא דילי גבייכו בנין דלא אתפרש מנייכו לעלמין ואע"ג דקב"ה אתרחיק מנן משכונא שביק בידן ואנן נטרין ההוא כסופא דיליה מאן דיבעי משכוניה ייתי לדיירא גבן בנין כך ונתתי משכני בתוככם משכונא² אתן בידייכו בנין דארור עמכון ואע"ג דישראל³ השתא בגלותא משכונא דקב"ה הוא גבייהו ולא שבקו ליה לעלמין	אמר להם ישראל, הנה משכוני אצלכם, כדי שלא אפרד מכם לעולמים, ואף על גב שהקדוש ברוך הוא התרחק מאתנו, את המשכון השאיר בידינו, ואנו שומרים את אותה חמדתנו. מי שירצה את משכונו יבא לדור אצלנו, לכן ונתתי משכני בתוככם. משכון אתן בידיכם, כדי שאדור עמכם. ואף על גב שישראל כעת בגלות, משכונו של הקדוש ברוך הוא אצלם, ולא עזבו אותו לעולמים.
ולא תגעל נפשי אתכם לב"נ דרחים לחבריה ובעא לדיירא עמיה מה עבד נטל ערסא דיליה ואייתי לביתיה אמר דא ערסא דילי בביתך בנין דלא ארחיק מנך ערסך ומאנך כך קב"ה אמר ונתתי משכני בתוככם ולא תגעל נפשי אתכם הא ערסא דילי בביתייכו כיון דערסא דילי עמכון תנדעון דלא אתפרש מנייכו ובנין כך ולא תגעל נפשי אתכם	"ולא תגעל נפשי אתכם", (משל) לאדם שאוהב את חבריו ורוצה לדור עמו, מה עשה, לקח מטתו והביאה לביתו. אמר זו מטתי בביתך כדי שלא אתרחק ממך, ממתתך ומכליך. כך הקדוש ברוך הוא אמר, ונתתי משכני בתוככם ולא תגעל נפשי אתכם, הנה מטתי בביתכם, כיון שמטתי עמכם, תדעו שלא אפרד מכם, ולכן ולא תגעל נפשי אתכם.

של ט' ספירותיו תהיינה ניתנות לנוק' לכוונן את בניינה, כי בזה הוא ממושכן לפקח על טובתה ולהאירה ולהזדווג עמה וכמו שיבוא בסמוך. ומן המשל נלמוד כמה דברים, האחד ללמד שכבר היתה אהבה רבה ביניהם, וזהו דהוה רחימא, והיינו שנתהוו שניהם במקור האהבה, דהיינו בבטן אי' שהיא סוד האהבה, שגם שמתחילה היו כנפרדים זה מזה כידוע מתחילת הווייתם בעולם הנקודות שהיו בבחינת רשות הרבים וז"ש רחימא לאחרא, אחר ממש. ואחר כך נעשה לו רחימא בסוד רחימותא עלאה, מאי' עילאה, אבל להיות שכאשר יצאו מבטן אמם היא היתה עדיין בסוד נקודה, היה נראה כאי אפשר שישבו יחד, ולכן הויא כאילו אמרה אליו היך אנדע וכו'. והוא נטל כל כסופא דביתיה, ה"ס ט' מלכותיו. ונקרא כסופא דיליה, מפני שבתחילה בעולם הנקודות היו כל ספירותיו של זעיר בבחינת מלכיות שלכן נקראים מלכים כנודע, והמלכיות היו כל חמדתו. אי נמי סתם מלכות נקרא חמדה, מפני שאותה חומד זעיר בעל החסדים להשפיע בה כי זו תשוקתו, והוא הדין לכל בחינות מלכות שבי' ספירות זעיר, וזהו כל כסופא. וגם חמדה שורשה חמ"ד גי' ב"ן, ובסוד י' בנים, ה' חסדים וה' גבורות, דהיינו עשרה מלכיות שבי' ספירות דזעיר, כתר חכמה חסד ת"ת נצח ה' חסדים, בינה גבורה הוד יסוד ומלכות ה' גבורות (רמ"ז).

¹ וירצה שמה שהיה להקב"ה עם המלכות כך היה לו יתברך עם ישראל, שגם הם היו במצרים מתבוססים בבחינת התוהו בתוך הקל"י אלהים אחרים, וגם הוא יתברך היה אז בסוד הקטנות, ובכח אי' עילאה בא להם החירות, וזכו להבנות להיות לו לעם, והוא השרה שכינתו עמהם להיותה לעולם עמהם אפילו בגלות, וכמו שגילהו להם בגלות בבל במראות יחזקאל וכנזכר בראש פרשת שמות, ע"ע. זהו כללות הענין אבל פרטות פירוש הדברים (רמ"ז).

² כלומר היינו משכוני היינו משכני, כלומר סיבת המשכון [הוא המשכון] היא הדירה, כי מפני הדירה אתן המשכון, וסיבת המשכון היא המשכון, שנתנית המשכון בתוככם תלויה בנתנית המשכון (רמ"ז).

³ אין זה כפל ענין, כי למעלה אמר דקב"ה אתרחיק מינן, הוא בכל הזמנים שכתוב בנביאים שה' הזניחם ומסרם ביד זרים עודם יושבים בארצם הקדושה, אבל בכאן בגלות המר והארון הזה הוא מדבר, ועל זה נאמר (ישעיה נד, א) רני עקרה לא ילדה וגו', ואמרו רז"ל שגדולים צדיקים שבזמן הגלות וכו' (רמ"ז).

והתהלכתי בתוכם והייתי לכם לאלהים כיון דמשכנא דילי גבייכו בודאי תנדעון דאנא אזיל עמכון כד"א כי יי' אלהיך מתהלך בקרב מחניך להצילך ולתת אויביך לפניך והיה מחניך קדוש	"והתהלכתי בתוכם והייתי לכם לאלהים" כיון שמשכני אצלכם, בודאי תדעו שאני הולך עמכם, כמו שנאמר "כי ה' אלהיך מתהלך בקרב מחניך להצילך ולתת אויביך לפניך והיה מחניך קדוש".
ר' יצחק ור' יהודה הוו שכיחי ליליא חד בכפר קריב לימא דטבריא קמו בפלגות ליליא א"ר יצחק לר' יהודה נימא במלי דאורייתא דאע"ג דאנן באתר דא לא בעינא לאתפרשא מאילנא דחיי	רבי יצחק ורבי יהודה היו מצויים לילה אחד בכפר קרוב לים טבריה, קמו בחצות הלילה, אמר רבי יצחק לרבי יהודה, נאמר בדברי תורה, שאף על גב שאנו במקום זה, לא צריכים להפרד מעץ החיים.
פתח ר' יהודה ואמר ומשה יקח את האהל ונטה לו מחוץ למחנה וגו' ומשה יקח את האהל אמאי אלא אמר משה הואיל וישראל קא משקרו ביה בקב"ה ואחליפו יקרא דיליה הא משכונא דיליה יהא בידא דמהימנא עד דנתמי במאן ישתאר	פתח רבי יהודה ואמר "ומשה יקח את האהל ונטה לו מחוץ למחנה וגו'". ומשה יקח את האהל למה, אלא אמר משה, הואיל וישראל משקרים בקדוש ברוך הוא והחליפו את כבודו, הרי משכונו יהיה ביד של נאמן, עד שנראה אצל מי ישאר.
א"ל ליהושע אנת תהא מהימנא בין קב"ה ובין ישראל וישתאר משכונא בידך במהימנותא ונחמי	אמר לו ליהושע, אתה תהיה הנאמן בין הקדוש ברוך הוא ובין ישראל, וישאר המשכון בידך בנאמנות, ונראה
קיד/ב	
במאן ישתאר	אצל מי ישאר.
מה כתיב ושב אל המחנה ומשרתו יהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האהל מ"ט ליהושע בגין דאיהו כסיהרא לגבי שמשא ואיהו אתחזי לנטרא משכונא וע"ד לא ימיש מתוך האהל	מה כתוב "ושב אל המחנה ומשרתו יהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האהל", למה ליהושע, משום שהוא כלבנה לגבי השמש, והוא ראוי לשמור את המשכון, ועל זה לא ימיש מתוך האהל.
א"ל קב"ה למשה משה לא אתחזי הכי דהא משכונא דילי יהבית בידיהו אע"ג דאינון האבו לגבאי משכונא יהא לגבייהו דלא יתפרשון מניה (ס"א דלא אתפרש מנייהו) תבעי דאתפרש מנייהו דישראל ולא איתוב לגבייהו לעלמין אלא אתיב משכונא דילי לגבייהו ובגיניה לא אשבוק להון בכל אתר	אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה, משה לא ראוי כך, שהרי משכוני נתתי בידיהם, אף על פי שהם חטאו אלי, המשכון יהיה אצלם שלא יפרדו ממנו (שלא יפרד מהם). רוצה שאפרד מישראל ולא אשוב אליהם לעולמים, אלא השב את משכוני אליהם, ובגללו לא אעזוב אותם בכל מקום.
אע"ג דישראל חבו לגביה דקב"ה האי משכונא דיליה לא שבקו! וקב"ה לא נטיל לה מביניהו וע"ד בכל אתר דגלי ישראל שכינא עמהון וע"ד כתיב ונתתי משכני בתוכם והא אוקמוה	אף על גב שישראל חטאו לקדוש ברוך הוא, את המשכון הזה שלו הם לא עזבו, והקדוש ברוך הוא לא לוקח אותו מביניהם, ועל זה בכל מקום שגלו ישראל שכינה עמהם, ועל זה כתוב ונתתי משכני בתוכם, והרי פרשוה.
פתח ר' יצחק ואמר דומה דודי לצבי או לעופר האילים הנה זה וגו' זכאין אינון ישראל	פתח רבי יצחק ואמר "דומה דודי לצבי או לעופר האילים הנה זה וגו'"

¹ אומר אני כי ענין זה היה לישראל מפני מדתם הטובה שלא המירו דתם בעת החרבן ומתו על קדושת שמו כל אותם שמתו ושם אלהים אחרים לא הזכירו והצדיקו עליהם את הדין, ולכך ממש שכינה נטלו עמהם, הם נטלוהו במה שהראו אז מאהבתם אל השם כבן הלוקה ונכנס תחת כנפי אביו המלכה (אור יקר).

דזכו דמשכונא דא למהוי גבייהו מן מלכא עלאה דאע"ג דאינון בגלותא קב"ה אתי בכל ריש ירחי ושבתני וזמנא לאשגחה עלייהו ולאסתכלא בההוא משכונא דאית ליה גבייהו דאיהו כסופא דיליה	אשריהם ישראל שזכו שמשכון זה יהיה אצלם מהמלך העליון, שאף על גב שהם בגלות הקדוש ברוך הוא בא בכל ראש חדש ושבתות וזמנים להשגיח עליהם, ולהסתכל/ולהתבונן באותו משכון שיש לו אצלם, שהוא חמדתו.
למלכא דסרחא מטרוניתא אפקה מהיכליה מה עבדת נטלת ברה דיליה כסופא דמלכא רחימא דיליה ובגין דדעתא דמלכא עלה שבקיה בידהא בשעתא דסליק רעותא דמלכא על מטרוניתא ועל ברה הוה סליק אנריין ונחית דרגין וסליק כתלין לאסתכלא ולאשגחא כין נוקבי כותלי עלייהו כיון דחמי לון¹ שארי בכי² מאחורי קוסטי כותלא ולבתר אזיל ליה	(משל) למלך שסרחה המלכה והוציאה מהיכלו, מה עשתה, לקחה את הבן שלו חמדת המלך אהובו, ומשום שדעת המלך עליה, השאירו בידיה, בשעה שעולה רצון המלך על המלכה ועל בנו, היה עולה לעליות ויורד מדרגות, ועולה על הכתלים להסתכל ולהשגיח בין נקבי הכותל עליהם, כיון שרואה אותם הוא מתחיל לבכות מאחורי חרכי הכותל, ואחר כך הולך לו.
כך ישראל³ אע"ג דאינון נפקו מהיכליה דמלכא ההוא משכונא לא שבקו ובגין דרעותא דמלכא עלייהו⁴ שבקיה עמהון⁵	כך ישראל אף על גב שיצאו מהיכל המלך, הם לא עזבו את אותו המשכון, ומשום שרצון המלך עליהם, השאיר אותו עמהם.
בשעתא דסליק רעותא⁶ דמלכא קדישא על מטרוניתא⁷ ועל ישראל⁸ סליק אנריין (מקפץ על הגבעות (&)) נחית דרגין וסליק כתלין לאסתכלא ולאשגחא בין קוסטי כותלא עלייהו כיון דחמי לון שארי ובכי	בשעה שעולה רצון המלך הקדוש על המלכה ועל ישראל, הוא עולה עליות (מקפץ על הגבעות) יורד מדרגות ועולה על הכתלים להסתכל ולהשגיח בין חרכי הכותל עליהם, כיון שרואה אותם, מתחיל לבכות.
הה"ד דומה דודי לצבי או לעופר האילים לדדנא מכתלא לאיגרא ומאיגרא לכתלא הנה זה עומד אחר כתלינו בבתי כנסיות⁹ ובבתי	זהו שכתוב "דומה דודי לצבי או לעופר האילים" לדלג מכותל לעליה ומעליה לכותל, "הנה זה עומד אחר כתלנו" בבתי כנסיות ובבתי מדרשות,

¹ ואי אפשר להתייחד עמהם ועם השכינה מפני הגלות (אור יקר).
² וענין בכיה זו הוא סוד אומרינו במוסף מפני חטאינו גלינו מארצנו וכו' שאנו מזכירין חורבן מקדש בתוספת קדושה לדמיון בכיה זו, ונודע כי ענין הבכיה הוא התעוררות הדין, והיינו שהקב"ה מתעורר בדין על אומות העולם שהחריבו מקדש והגלו את ישראל וענו אותם ומחדש עליהם גזרות לעתיד, ואותם הדמעות נעשות אבנים לבנין המקדש שגוזר עליהם גאולה ובנין ירושלים ומקדש (אור יקר).
³ המשל אינו דומה לנמשל דהתם כעס על המטרונה והניח הבן אצלה בשביל שעדיין רצונו בה ובנמשל כעס על ישראל והניח השכינה עמהם, אלא הכוונה שדבר החביב יניח אצל שאינו חביב (מ"מ).
⁴ והתוכחת הוא כאב את בן (אור יקר).
⁵ עם היות שהיה נמשך למעלה צער וביטול היחוד כנודע (אור יקר).
⁶ מהרצון מתעורר סוד היחוד בקדושת שבת וימים טובים וראש חדש כדפי' (אור יקר).
⁷ המתייחדת (אור יקר).
⁸ שהם סבת היחוד, והיחוד נמנע מטעם הגלות ששכינה בגלות מתלבשת בתוך הקל"ו והם עריות דהיינו ער"ה ר"ע בן ר"ה ער"ה ר"ע בין י"ה, דהיינו שאינו נכנס בירושלים של מעלה י' לגבי ה' עד שיכנס בירושלם של מטה ו' לגבי ה', ונמצא הפרוד הגדול הזה מטעם הקל"ו והנה להתייחד אי אפשר בזמן הראוי אל היחוד מה הוא עושה הת"ת (אור יקר).
⁹ בבתי כנסיות היינו שאור השכינה הוא אור בית הכנסת ואלו נתן רשות לעין לראות היו רואים אור בית הכנסת מאיר מלא מאור נוצץ מהשכינה על ראשי עם קודשם ומתעטרת על ראשם להשלים עצמה בתיקוניהם, וכאשר היה היחוד היה אור הת"ת נכנס לבית הכנסת ואור המתוק מתערב ומתייחד באור השכינה כמים מזוגים בין, ונועם זה הוא נועם הצדיקים בגן עדן ממש כזה, אמנם עתה שאין יחוד אין הת"ת נכנס באורו להיות אור בית הכנסת אור ממוג משתי אורות כדפי' אלא משגיח מן וכו' (אור יקר).

מדרשות משגיה מן החלונות (דודאי בי כנישתא בעייתא חלונות¹) מציין מן החרכים לאסתכלא ולאשגחא עלייהו ובגין כך ישראל בעי למחדד² בהווא יומא דאנהו ידעי דא ואמרי זה היום עשה יי³ נגילה ונשמחה בו	"משגיה מן החלונות" (שבדאי בית הכנסת צריך חלונות) "מציין מן החרכים" להסתכל ולהשגיה עליהם, ולכן ישראל צריכים לשמוח באותו יום, שהם יודעים זה, ואומרים "זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו".
ואם בחקתי תמאסו וגו' רבי יוסי פתח מוסר יי בני אל תמאס ואל תקוץ בתוכחתו כמה חביבין ישראל קמי קב"ה דקב"ה בעי לאוכחא להו ולדברא להו בארה מישר כאבא דרחים לבריה ומנו רחימו דיליה לגבי שרביטא בידיה תדיר לדברא ליה בארה מישר דלא יסטי לימינא ולשמאלא הה"ד כי את אשר יאהב יי יוכיח וכאב את בן ירצה	"ואם בחוקותי תמאסו וגו'" רבי יוסי פתח "מוסר ה' בני אל תמאס ואל תקוץ בתוכחתו", כמה חביבים ישראל לפני הקדוש ברוך הוא, שהקדוש ברוך הוא רוצה להוכיח אותם ולהנהיגם בדרך ישרה, כמו אב שאוהב את בנו, ומתוך אהבתו אליו יש בידו שרביט תמיד להנהיגו בדרך ישרה שלא יסטה לימין ולשמאל, זהו שכתוב "כי את אשר יאהב ה' יוכיח", וכאב את בן ירצה.
ומאן דלא רחים ליה קב"ה וסאני ליה סליק מניה תוכחה סליק מניה שרביטא כתיב אהבתי אתכם אמר יי וגו' מגו רחימותא דיליה שרביטא בידיה תדיר לדברא ליה	ומי שלא אוהב את הקדוש ברוך הוא ושונא אותו, מסולק ממנו תוכחה, ומסולק ממנו את השרביט, כתוב "אהבתי אתכם אמר ה' וגו'", מתוך אהבתו יש בידו תמיד שרביט להנהיגו.
ואת עשו שנאתי בגין כך סליקת מניה שרביטא סליקת מניה תוכחתא בגין דלא אתן ליה בי חולקא רחיקא דנפשאי הוא אבל אתון אהבתי אתכם ודאי ובגין כך מוסר יי בני אל תמאס ואל תקוץ בתוכחתו	"ואת עשו שנאתי" לכן סלקתי ממנו את השרביט, סלקתי ממנו תוכחה, כדי שלא אתן לו חלק בי. הוא רחוק נפשי, אבל אתם אהבתי אתכם ודאי, ולכן "מוסר ה' בני אל תמאס ואל תקוץ בתוכחתו".
מאי ואל תקוץ לא תקוצון ביה כמאן דערק מגו גובין דאינון מלין כגובין לגביה בגרמיה	מה זה "ואל תקוץ" לא תקוץ כמו מי שבורח מתוך קוצים, שאותם דיבורים כמו קוצים אליו בעצמו.
תא חזי בשעתא דאתער³ צדק בדינוי כמה⁴ סטרי טהירין מתערין מימינא ומשמאלא כמה שרביטין נפקין מנהון⁵ שרביטי⁶ אשא⁷ שרביטי	בא וראה, בשעה שמתעורר צדק בדינו, כמה צדדי רוחות מתעוררים מימין ומשמאל, כמה שרביטים יוצאים

¹ כדפי' בפרשת פקודי בהיכלות בהיכל תליתאה (אור יקר).

² הוקשה לו כיון שהמלך בוכה לפי דבריו א"כ למה אנו שמחים בשבתות וימים טובים וראשי חדשים היה לנו ג"כ לבכות, להז אמר שכל השבת השבוע נבכה על זה אמנם ביום שבת וראש חדש וי"ט שאנו יודעים שהקב"ה זוכר שכינתו ראוי לשמוח כיון שאנו יודעים שאהבתו עמנו ולא ישכחנו וז"ש "דאנן ידעין דא" (אור יקר).

³ שבא לראות בשכינה ובבניה אם כן עם היות שהוא בוכה ומצטער עלינו זו היא שמחתנו ולכן "נגילה וכו'" (אור יקר).

⁴ כי הדין הוא בסוד וה' המטיר דהיינו הוא ובית דינו בסוד ה' הוא האלהים אין דין הוה אלא ביחוד, וצדק היא מדת המלכות והיא פועלת בשלשה מיני דינים אלו הנזכרים כל א' כפי הראוי לו כדי רשעתו והיינו מימינא דין האש הרוחני, משמאלא גומרין, דין אמצעי שלהבת שכן דרכם ודאי והכל בסוד הדין ומפני שהם יורדים עד החצונים (אור יקר).

⁵ הם ג' חלקי הדין לג' מדות שהם נקראים אלהים בינה גבורה ומלכות, והנה תחלת הדין וצמיחתו מהבינה (אור יקר).

⁶ הוא מט"ה ונודע שיש מטה למטה שבו מכים הכלבים ולכן בו לקה פרעה ככלב ושבת לגיו חסר לב, והם בסוד מטטרון שיש תחת רשותו מקלות להכות והיינו סוד מלאכים שתחת רשותם מלאכי חבלה כדפי' בזהר פרשת פקודי בסוד ההיכלות ושליטתם על ידי החצונים (אור יקר).

⁷ ונאחז בגבורות ושם הם כחותיה (אור יקר).

גומרין¹ שרביטי שלהובא כלהו נפקין ומתערין בעלמא ולקאן לבני נשא תחותייה ממנן אחרנין מארי טפסין ממנן דארבעין חסר חד שאמין ונחתין לקאן וסלקין ונטלין רשותא עיילין	מהם, שרביטי אש שרביטי גחלים שרביטי שלהבת, כולם יוצאים ומתעוררים בעולם ומלקים בני אדם, תחתיהם ממונים אחרים בעלי חבלה ממונים של ארבעים חסר אחת משוטטים ויורדים מלקים ועולים ונוטלים רשות, נכנסים
קטו/א	
בנוקבא² דתהומא רבא מצבעין טפסי ונורא דדליק אתהבר בהו נפקי גומרין ושאמין ונחתין ואשתכחו לקבלהון דבני נשא והיינו דכתיב ויספתי ליסרה אתכם אתן למאריהון דדינא תוספת על דינא דלהון כד"א לא אוסיף עוד לקלל את האדמה בעבור האדם	בנקב תהום רבה, צבעונים צורות ואש שדולקת מתחברת עמהם, יוצאים הגחלים ומשוטטים ויורדים, ונמצאים כנגד בני אדם, והיינו מה שכתוב "ויספתי ליסרה אתכם" אתן לבעלי הדין תוספת על הדין שלהם, כמו שנאמר "לא אוסיף עוד לקלל את האדמה בעבור האדם".
מאי לא אוסיף לא אתן תוספת למארי דינא לשיצאה עלמא אלא תוספת כגוונא דיכיל עלמא למסבל וע"ד ויספתי אתן תוספת ודאי תוספת אמאי בגין ליסרה אתכם שבע על חטאתיכם	מה זה לא אוסיף, לא אתן תוספת לבעלי דין להשמיד את העולם, אלא תוספת כדוגמא שהעולם יכול לסבול. ועל זה ויספתי, אתן תוספת ודאי. למה תוספת, כדי לייסר אתכם שבע על חטאתיכם.
שבע והא קב"ה אי גבי ההוא דיליה לא יכיל עלמא למסבל אפי' רגעא חדא הה"ד אם עונות תשמר יה יי' מי יעמוד ואת אמרת שבע על חטאתיכם אלא מה ת"ל שבע אלא שבע לקבלייכו ומאי איהי דא שמטה דאיהי שבע דאקרי שבע³ כד"א מקץ שבע שנים תעשה שמטה וע"ד שבע על חטאתיכם ואקרי שבע ואקרי בת שבע⁴	שבע, והרי הקדוש ברוך הוא, אם גובה את שלו, אין העולם יכול לסבול אפילו רגע אחד, זהו שכתוב "אם עוונות תשמר יה אדני מי יעמוד", ואתה אמרת שבע על חטאתיכם, אלא מה תלמוד לומר שבע, אלא שבע כנגדכם, ומהי, זו שמיטה שהיא שבע שנקראת שבע, כמו שנאמר "מקץ שבע שנים תעשה שמיטה", ועל זה שבע על חטאתיכם, ונקראת שבע, ונקראת בת שבע.

¹ גחלים בווערות באש הבינה וממנו ימשך הדין ולא חזק כגחלת והוא השלהבת הצומח מן הגחלת והיינו הדין שבמלכות, ולפי זה הם ג' אשות הא' רוחני אש בלא גחלים, והב' מתעבה יותר ויש גחלים, הג' רפה והוא שלהבת היוצא מהגחלים (אור יקר).

² שנוטלין כח להרע מהיכל הז' שלהם הנקרא נוקבא דתהומא רבא (רח"ו).

³ מובן במ"ש בדרוש שביעית, שלעולם אין המלכות תחת נה"י דז"א אלא כנגד נה"י או מצד אחר או מצד פנים, ואם כן היא נקראת שבע בערך ו"ק הזעיר, לא בבחינת המקום שהרי אינה תחת היסוד שהיא הו'. ואמנם ידוע שבתחילת האצילות כשהיו בזה אחר זה אז היתה נקודת המלכות שביעית ממש, אבל אחר התיקון היא אחורי נה"י, ולכן אמר דאיהי שבע, פי' קודם התיקון, דאיקרי שבע, אחר התיקון. ולזה מביא פסוק מקץ שבע שנים, דלא מסתייה בפסוק (שמות לא, יז) כי ששת ימים עשה וגו' וביום השביעי וגו', שהוא אמינא דהתם מיירי לפי ערך ז' נקודות דעלמא קדמאה, לכן מביא פסוק דשמיטה שעיקרו בתיקון העולמות. ועוד מביא פסוק להורות דשבע האמורה הכא איירי בדוקא בבחינת השמיטה על הטעם הנז"ל. וז"ש ועל דא שבע וכו', כלומר שעל כן אמר שבע בלשון נקבה ולא שבעה לשון זכר, דהוה קאי אימים (נ"א דהוה אמינא שגם), שגם היא נקראת יום השביעי ואינו ענין לכאן (רמ"ז).

⁴ ירצה שלא תמצא שתקרא בת שבעה, לפי שבבחינת שבעה תרמוז למלכות בסוד (מיכה ז, כ) ימי קדם, ואז לא היתה בחינת נוק', וכן (נ"א אכן) אחר התיקון שהיא בסוד נוק' ממשית תקרא שבע ובת שבע. ומפרש ואזיל בחינותיהן (רמ"ז).

מה בין האי להאי אלא שבע בלחודה¹ למעבד שמטה ולמעבד דינין לאפקא חירו דכלה בה בת שבע² אקרי דאתחבר באהרא כחדא לאנהרא למשלט במלכותא לאודעא מלכותא בארעא ובכלא בת שבע אקרי כתיב על כן שם העיר באר שבע עד היום הזה באר שבע בארא דיצחק היא וכלא חד מלה הוא	מה בין זה לזה, אלא שבע לבדה, לעשות שמיטה ולעשות דינים, להוציא חירות, שהכל בה נקראת בת שבע, שהתחברה עם אחר כאחד, להאיר לשלוט במלכות, להודיע המלכות בארץ, ובכל בת שבע נקראת. כתוב "על כן שם העיר באר שבע עד היום הזה", באר שבע, בארו של יצחק היא, והכל הוא דבר אחד.
ר' אבא אמר ויסרתי אתכם אף אני שבע על חטאתיכם ויסרתי אתכם על ידא דממנן אחרנין כמה דאוקמוה אף אני הא אנא אתער לקבלייכו הא שבע לאתערא עלייכו	רבי אבא אמר, ויסרתי אתכם אף אני שבע על חטאתיכם, ויסרתי אתכם על ידי ממונים אחרים כמו שבארוה. אף אני הריני מתעורר כנגדכם, והרי שבע להתעורר עליכם.
ת"ח רחימותא עלאה דקב"ה בישראל למלכא דהוה ליה בר יחידאי והוי חטי קמי מלכא יומא חד סרח קמי מלכא אמר מלכא כל הני יומין אלהינא לך ולא קבלת מכאן ואילך חטי מה אעביד לך אי אתריך לך מן ארעא ואפיך לך ממלכותא דלמא יקומון עלך דובי חקלא או זאבי חקלא או לסטין ויעברון לך מעלמא	בא וראה, את האהבה העליונה של הקדוש ברוך הוא לישראל. (משל) למלך שהיה לו בן יחיד, והיה חוטא לפני המלך. יום אחד סרח לפני המלך, אמר המלך כל הימים הללו הלקייתי אותך ולא קבלת, מכאן ואילך ראה מה אעשה לך, אם אגרש אותך מן הארץ ואוציא אותך מן המלכות, אולי יקומו עליך דובי השדה, או זאבי השדה, או לסטים, ויעבירו אותך מן העולם.
מה אעביד אלא אנא ואנת ניפוק מארעא כך אף אני אנא ואנת ניפוק מארעא (אף אנא ואנת	מה אעשה, אלא אני ואתה נצא מן הארץ, כך אף אני. אני ואתה נצא מן הארץ [אף אני ואתה נלך בגלות ונצא

¹ הודיענו בקיצור נפלא כל סוד השמיטה הסובב על שני קוטבים, האחד הוא מ"ש בדרוש שביעית שההפרש שיש בין שבת לשביעית הוא שבשבת עולים כל העולמות עד שנמצאת הנוק' במקום אבא והזעיר עולה לדיקנא, אבל בשביעית אין עלייה רק לעולמות ב"ע שהן עולמות הנוק' וכל אחד בסוד שבע היכלות, והמלכות דאצילות [לבדה] עולה למקום נה"י, [פי' שנה"י מתעלים לחג"ת שאין עליה זו נחשבת של הזכר כי הוא עיקרו (חב"ד) חג"ת הנזכר בשער התפילין], ולכן אמר שבע בלחודה. והרי הקוטב האחד, והשני הוא מ"ש עוד בדרוש שביעית כי בהתעלות העולמות בשבת עולים נה"י (נ"א נה"י) במקום חג"ת וחג"ת במקום כח"ב וכח"ב במקום נה"י וכו', אבל בשביעית אינו כך אלא עולים נה"י דעשיה במקום חג"ת ומלכות דעשיה במקום נה"י, נמצאת כי מלכות נפרדת מנה"י ואינה עולה עמהם [במקום חג"ת] רק במקום נה"י ושם נשאר לבדה. והנה לעומת כן אמר בכאן שבע בלחודה, כי היא נפרדת מנה"י אשר דרכה בשאר עליות לעלות עמהם ואז יצדק בה שם שבע בעצם, כי כן היא השביעית ממש גם בערך המקום. ואז יש בה כח למעבד שמיטה, דהיינו להעלות אליה ג' עולמות שלה, והיא והם שובתים מבחינת המלאכות השייכות לקרקע, דהיינו פעולת הבירורים השייכים לה, כי הם נעשים מעצמם בסגולת השביעית, וזה סוד (כה, ו) שבת הארץ. וגם היא מוכנת למעבד דינין, שכיין שהיא לבדה היא אש אוכלה להעשות דין, כי יחסר לה א' דשם אדנ"י הממתקה, וה"ס ש"ך דינים, ה' פעמים ד"ן בסוד שם ב"ן בהכאה יו"ד פ' ה"ה ר' ו' פעמים ה"ה ק"ך הרי ש"ך, ועם שם ב"ן בעצמו הרי ש"ב"ע וכוונתה בכל מכה ויסורים הוא לאפקא חירו, הוא חירות הניצוצות המשועבדות בעוון האנשים, ובכח היסורים נפרדת הקלי' ונשאר המוח נקי ומבורר, והיינו דכתיב שבע על חטאתיכם, פי' שהיא ממונה ושולטת על החיצונים. כך נלע"ד, ובספר קרית ארבע קבו) מצאתי [כתוב] בין משם הרמ"ק ובין משם הרח"ו בשטתו הראשונה שפירשו לאפקא חירו על סוד עבד עברי היוצא בשביעית, שה"ס מדת המלכות וכוז"ל פרשת בהר סיני ק"ח א' קג). ולעד"ן דאיברא דקושטא הכי אבל לא נראה לי שבכאן יכוין לזה, חדא דאם כן הו"ל לאסמוכיה בתר אומר למעבד שמיטה, ועוד דאי הוה מלתא תליתאה הו"ל ולאפקא בו' כמ"ש ולמעבד דינין, ותו דדוקא בשמיטה ודינין כתיב לישנא דשבע, אבל בעבד עברי כתיב בשביעית, ורבי יוסי לא דריש הכא אלא שבע ולא שביעית. ודע כי מלת כלא הכתובה בכאן אין בידי ליישבה, ולא (נ"א אלא) הנ"א היא הנראית נכונה, וה"ג לאפקא חירו דכלא, ובקריית ארבע גריס הרח"ו לאפקא חירו כלא בה (רמ"ז).

² כשמתחברת בבינה שהיא ז' מתתא לעילא אזי המלכות נקראת בת שבע ברתא דאימא עלאה (רח"ו).

נהך בגלותא וניפוק כחדא) כך אמר קב"ה ישראל מה אעשה לכם הרי הלקיתי אתכם ולא הרכנתם אזניכם, הרי הבאתי עליהם בעלי מגנים, בעלי חבלה להלקות אתכם ולא שמעתם, אם אוציא אתכם מן הארץ לבדכם אני פוחד עליכם מכמה דובים מכמה זאבים שיקומו עליכם ויעבירו אתכם מן העולם, אבל מה אעשה לכם, אלא אני ואתם נצא מן הארץ ונלך לגלות, זהו שכתוב ויסרתי אתכם ללכת בגלות.	יחד], כך אמר הקדוש ברוך הוא ישראל, מה אעשה לכם הרי הלקיתי אתכם ולא הרכנתם אזניכם, הרי הבאתי עליהם בעלי מגנים, בעלי חבלה להלקות אתכם ולא שמעתם, אם אוציא אתכם מן הארץ לבדכם אני פוחד עליכם מכמה דובים מכמה זאבים שיקומו עליכם ויעבירו אתכם מן העולם, אבל מה אעשה לכם, אלא אני ואתם נצא מן הארץ ונלך לגלות, זהו שכתוב ויסרתי אתכם ללכת בגלות.
ואי תימרון דאשבוך לכוון אנף אני עמכון שבע על חטאתיכם דא שבע דיתתרך עמכון ואמאי על חטאתיכם הה"ד ובפשעיכם שלחה אמכם אמר קב"ה אתון גרמתון דאנא ואתון לא נידור (ס"א בארעא) בעלמא (נ"א ניטרוד (ס"א מארעא) מעלמא) הא מטרוניתא נפקת מהיכלא עמכון הא אתחרב כלא היכלא דילי ודלכוון אתחרב דהא למלכא לא אתחזי היכלא אלא כד איהו עייל עם מטרוניתא וחדוה דמלכא לא אשתכח אלא בשעתא דעאל בהיכלא דמטרוניתא ואשתכח ברהא עמה בהיכלא חדאן כלהו כחדא	ואם תאמרו שאעזוב אתכם אף אני עמכם, שבע על חטאתיכם, זו שבע שתתגרש עמכם, ולמה, "על חטאתיכם". זהו שכתוב "ובפשעיכם שולחה אמכם", אמר הקדוש ברוך הוא, אתם גרמתם שאני ואתם לא נדור (בארץ) בעולם, (נגרש (מהארץ) מהעולם), הרי המלכה יצאה מהיכלא עמכם, הרי הכל נחרב, ההיכל שלי ושלכם נחרב, שהרי למלך לא ראוי להיכל, אלא כשהוא נכנס עם המלכה, ושמחת המלך אינה נמצאת אלא בשעה שנכנס להיכל המלכה, ונמצא בנה עמה, בהיכל כולם שמחים כאחד.
השתא דלא אשתכחו ברא ומטרוניתא הא היכלא חריבא מכלא אלא אנא מה אעביד אף אנא עמכון והשתא אע"ג דישראל אינהו בגלותא קב"ה אשתכח עמהון ולא שביק לון דכד יפקון ישראל מן גלותא קב"ה יתוב עמהון דכתיב ושב יי' אלהיך ושב יי' אלהיך ודאי והא אתמר	עכשיו שאין נמצאים הבן עם המלכה, הרי ההיכל חרב מהכל, אלא אני מה אעשה אף אני עמכם. ועכשיו אף על גב שישראל הם בגלות, הקדוש ברוך הוא נמצא עמהם ולא עוזב אותם, שכאשר יצאו ישראל מן הגלות, הקדוש ברוך הוא ישוב עמם, שכתוב "ושב ה' אלהיך", ושב ה' אלהיך ודאי, והרי נתבאר.
רבי חייא ור' יוסי הוו אזלי בארחה אערעו בהייא מערתא בחקלא א"ר חייא לר' יוסי האי דכתיב אלה דברי הברית וגו' מלבד הברית מאי דברי הברית דברי גבורה (ס"א האלה) מבעי ליה אמר ליה הא אוקמוה הללו מפי הגבורה והללו מפי עצמו של משה והא אתמר	רבי חייא ורבי יוסי היו הולכים בדרך, נפגשו באותה מערה בשדה, אמר רבי חייא לרבי יוסי, זה שכתוב "אלה דברי הברית וגו' מלבד הברית". מה זה דברי הברית, היה צריך להיות דברי גבורה (האלה). אמר לו הרי פרשוה, הללו מפי הגבורה והללו מפי עצמו של משה, והרי נתבאר.
ת"ח אלין ואלין דברי הברית הוו	בא וראה, אלה ואלה היו דברי הברית,
קטו/ב	

דאע"ג¹ דמפי הגבורה הוּו מילין מלי ברית הוּו דהא טב וביש ביה תליין² טב דאתי מצדיק³ ביש דאתי מן דינא מאתר דדינא⁴ והיינו צדק וצדיק⁵ וצדק ברית אינון ברית אקרוין⁶ ועל דא מלין אלין מלי ברית אינון⁷ וקשיר ברית⁸ כחדא ובגיני כך זכור ושמור קשור כחדא זכור⁹ ביום שמור¹⁰ בלילה הא ברית כחדא ובג"כ ברית ודאי דברי הברית נינהו¹¹ וכל אתר ברית באתר דא איהו¹²	שאף על גב שהדברים היו מפי הגבורה, דברי ברית היו, שהרי טוב ורע תלויים בו. הטוב שבא מצדיק, והרע שבא מן הדין. הדין ממקום הדין, והיינו צדק. וצדיק וצדק הם ברית ונקראים ברית, ולכן מלים. אלו הן דברי ברית, וקשר הברית כאחד, ולכן זכור ושמור קשורים כאחד. זכור ביום שמור בלילה, הרי ברית כאחד. ולכן ברית ודאי, דברי הברית הם. ובכל מקום הברית היא במקום הזה.
אמר ר' חייא ודאי הכי הוא ובגין כך שבת דאיהו זכור ושמור אקרי ברית דכתיב ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת לדרתם ברית עולם וכלא מלה חד ואתר דא¹³ אקרי ברית בכל אתר¹⁴	אמר רבי חייא ודאי כך זה, ולכן שבת שהיא זכור ושמור נקראת ברית, שכתוב "ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת לדורותם ברית עולם" והכל דבר אחד, והמקום הזה נקרא ברית בכל מקום.
ת"ה כתיב ונתתי שלום¹⁵ בארץ¹⁶ הוא יסוד דאיהו שלמא דארעא¹⁷ שלמא דביתא¹⁸ שלמא	בא וראה כתוב "ונתתי שלום בארץ" הוא יסוד, שהוא שלום הארץ, שלום

1 יסוד ומלכות, ששניהם יחד נקראים ברית כדמסיק, ולזה אמר דאע"ג דמפי הגבורה, דהיינו מלכות מצד הגבורה והדין, עכ"ז "מלי ברית הו" כי אין מלכות נפרדת מיסוד אפילו בהיותה דין, וז"ש "דהא טב וביש ביה תליין" (אור יקר).

2 פי' אע"פ שבתורת כהנים הם מפי הגבורה כיון דכתיב אלה דברי הברית, כולם הם ע"י יסוד ומלוכת שנקראים שניהם ברית (מ"מ).

3 שהיסוד מאסף השפע העליון ומטיב המלכות והיינו מצדו, אמנם המלכות מצד עצמה דהיינו בהיותה דין "ביש" (אור יקר).

4 גוברת שם בחינתה, ואז נשפע הדין בשמאל על ידי היסוד, אמנם לא מצד עצמו שהוא משפיע הטוב אלא הוא צנור ודרך בו מעבר אליה הדין, ובהיותו מסכים בהתגברות דיניה יקרא כי הברית יחד הם בדין ההוא (אור יקר).

5 מלכות ויסוד (אור יקר).

6 שניהם יחד כפי מה שהוא הענין הטוב מצדיק גובר על צדק הרע, הרע מצדק גובר על צדיק, ולעולם משניהם יחד הוא הכל (אור יקר).

7 בערך שלא יתפרדו (אור יקר).

8 כי על ידי היותם נשפעים לייסר ישראל יתקשרו יחד שהדין נשפע והם מתייחדים (אור יקר).

9 ליסוד עם הת"ת דגוף וברית חשבינן חד, והנה השבת נקרא ברית על שם יחוד ב' מדות אלה בהשאלה (אור יקר).

10 למלכות (אור יקר).

11 ירצה דברי הכנעות ודיני הברית לשון ודבור (אור יקר).

12 יחוד היסוד והמלכות מילה ופריעה (אור יקר).

13 יסוד ומלכות (אור יקר).

14 שכן מלת ברית מורה יחוד יחד (אור יקר).

15 יסוד (אור יקר).

16 מלכות (אור יקר).

17 היא הארץ העליונה והם ג' בחינות: הא', נקראת ארץ שאינו כולל אלא הארץ ממש וצאצאיה, והיינו בחינות המלכות וכל המושרשים בה. השנית נקראת "בית", והיא בחינה פרטית במלכות, דהיינו בית, שבה משכן השלום. השלישית, "עולם", דהיינו כלל כל המציאות וכולל שמים וארבע יסודות ולכל שלום היסוד המשלים, והם ג' מציאויות תתאין ועילאין ושלום הכל היסוד, וכנגד ג' אלו אמר "שלמא דארעא" מה שנכלל ביסוד העפר והיוצא ממנו (אור יקר).

18 מה שנכלל פרטי בירושלים משכן ולשכינה (אור יקר). יובן במ"ש הרב ג' בחי' נותן יסוד למלכות: א', בחי' רוחא קדמאה שהוא שם ב"ן המעלה מ"ן. בחי' ב', כלי המ"ן שהוא ע"ב קד"ם. בחי' ג', טיפה זרעית שהיא שם ע"ב שממנה נוצר הולד ולכן אמר ג' לשונות אלו ולפי זה ארעא וביתא ועלמא כולם במלכות לפי שיש בה בחי' שונות. א"נ י"ל לפי שיש במלכות ג' כלים חיצונים אמצעי ופנימי וכולם תיקונם מהיסוד

דעלמא¹ ויסרתי אתכם אף אני² שבע³ מאי שבע דא צדק הא ודאי ברית ובג"כ דברי הברית נינהו	הבית, שלום העולם. "ויסרתי אתכם אף אני שבע", מה זה שבע, זה צדק, הרי ודאי הברית, ולכן דברי הברית הם.
א"ר יוסי כתיב ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם וגו' ואף גם⁴ זאת⁵ ואף⁶ כד"א אף אני⁷ גם לרבות כ"י⁸ דאקרי זאת דלא שבקת לון לעלמין⁹ בהיותם בארץ אויביהם בהיותם כלא כחדא	אמר רבי יוסי, כתוב ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם וגו', ואף גם זאת, ואף כמו שנאמר, "אף אני גם" לרבות כנסת ישראל שנקראת זאת, שלא עוזבת אותם לעולמים. בהיותם בארץ אויביהם, בהיותם הכל כאחד.
לא מאסתים ולא געלתים בגין דלא אתחבר בהו להפר בריתי אתם דאי לא אפרוק להו הא בריתי פליג¹⁰ ובגין כך להפר בריתי אתם	לא מאסתים ולא געלתים, כדי שלא אתחבר עמם להפר בריתי איתם, שאם לא אפדה אותם הרי בריתי מתחלקת, ולכן להפר בריתי אתם.
אמר ר' חייא אנא שמענא מלה חדתא דאמר רבי אלעזר לא מאסתים ולא געלתים לכלתם לא הכיתים ולא הרגתים לכלותם מבעי ליה אלא לא מאסתים ולא געלתים מאן דסאנא לאחרא¹¹ מאים הוא לקבליה וגעלא הוא בגיעולא קמיה אבל הכא לא מאסתים ולא געלתים	אמר רבי חייא אני שמעתי דבר חדש שאמר רבי אלעזר, לא מאסתים ולא געלתים לכלותם, היה צריך להיות לא הכיתים ולא הרגתים לכלותם, אלא לא מאסתים ולא געלתים, מי ששונא מישהו אחר הוא מאוס כנגדו ומגעיל בגיעול לפניו, אבל כאן לא מאסתים ולא געלתים.
מ"מ¹² בגין דחביבותא דנפשאי¹³ בינייהו ובגינה כלהו חביבין גבאי הה"ד לכלתם לכלתם כתיב חסר וי"ו בגינה לא מאסתים ולא געלתים בגין דאיהי רחימתא דנפשאי רחימותא דילי גבהא	למה, משום שחביבות נפשי ביניהם, ובגללה כולם חביבים עבורי, זהו שכתוב לכלותם. לכלתם כתוב חסר וי"ו, בגללה לא מאסתים ולא געלתים, משום שהיא אהבת נפשי, אהבתי אצלה.
לבר נש דרחים אתתא והות דיירא בשוקא	(משל) לאדם שאוהב אשה והיתה

לכך נקט ג' לשונות אלו. א"נ י"ל שלמא דארעא היא מלכות הנק' ארץ. שלמא דביתא היא בריאה הנק' בית. שלמא דעלמא הם יצירה ועשייה ועולם הזה (מ"מ).

¹ שמים וארץ ד' יסודות, והיינו במלכות כלל כל המדות והיסוד אמצעי משלים עליונות בתחתונות שבה, והיינו בטוב ובברכה, ולהפך ג"כ ביחוד (אור יקר).

² צדיק עם הת"ת המדבר בעדו (אור יקר).

³ מלכות שניהם מסכימים והיינו "דברי הברית" (אור יקר)

⁴ הם ב' רבויים הא' לרבות כמו הם גם היא עמהם (אור יקר).

⁵ היינו מלכות כנודע (אור יקר).

⁶ לרבות שאינה לפרקים אלא תמידית (אור יקר).

⁷ פ' שהוא ז"א כמ"ש הזהר לעיל (מ"מ).

⁸ ושיעור הכתוב ואף שהוא ז"א כמד"א אף אני, וגם זאת שהיא המלכות וכלם הם עמכם בגלות וז"ש בהיותם בארץ אויביהם (מ"מ).

⁹ היינו מרבוי ואף גם זאת (אור יקר). בין בעת שלומם בארץ אויביהם בין בעת שמד ח"ו אף גם זאת עמנו (אור יקר).

¹⁰ שאין היסוד חצי הברית הב' (אור יקר) פ' כיון שהשכינה היא עמהם בגלות ויסוד ומלכות שניהם נק' ברית כמ"ש הזהר לעיל א"כ אי לא איפרוק להו הא בריתי פליג, ויש פירוד בין יסוד ומלכות, לכך אפרוק להו בשביל שיתחברו יסוד ומלכות ויהיה השם שלם ע"ד ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו א' (מ"מ).

¹¹ אפילו שלא ירצה לכלותו (אור יקר).

¹² פ' כיון שאמר לא מאסתים לא שייך לא לגעלתים שתחלה הוא המאוס ואח"כ הגיעול, אמנם כיון שאין מיאוס כל שכן גיעול והיאך שייך אחר אומרו לא מאסתים לא געלתים שתכלית המיאוס הוא הגיעול (אור יקר). פ' אין מלת לכלותם לומר לא מאסתים לכלות אלא נתן טעם למה לא מאס (אור יקר).

¹³ פ' מפני הכלה שהיא השכינה שהיא עם ישראל בגלות ואין מלת מאסתים לישראל ח"ו שאין מאוס (אור יקר).

דבורסקי אי לא הות היא תמן לא עייל בה לעלמין כיון דהיא תמן דמי בעינוי כשוקא דרוכלי דכל ריחין דעלמא טבין אשתכחו תמן	גרה בשוק של בורסקים, אם היא לא היתה שם לא היה נכנס לשם לעולמים, כיון שהיא שם, דומה בעינוי כמו שוק של רוכלים, שכל הריחות של עולמות טובים נמצאים שם.
אוף הכא ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם דאיהו שוקא דבורסקי לא מאסתים¹ ולא געלתים² ואמאי לכלתם בגין כלתם דאנא רחימנא לה דאיהי רחימתא דנפשאי דשרייא תמן ודמי עלי ככל ריחין טבאן דעלמא בגין ההיא כלה דבגויהו א"ר יוסי אלו לא אתינא הכא אלא למשמע מלה דא דיי	כמו כן כאן, ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם, שהוא שוק של בורסקים, לא מאסתים ולא געלתים, ולמה לכלתם, בשביל כלתם, שאני אוהב אותה, שהיא אהובת נפשי, ששורה שם, ודומה עלי כמו כל הריחות הטובים של העולם, משום אותה הכלה שבתוכם. אמר רבי יוסי אלו לא באנו לכאן אלא לשמע את זה די לי.
פתח ואמר בן יכבד אב ועבד אדניו בן יכבד אב כד"א כבד את אביך ואת אמך ואוקמוה במיכלא ומשתייא ובכלא האי בחייו דאתחייב ביה בתר דמית	פתח ואמר "בן יכבד אב ועבד אדניו", בן יכבד אב, כמו שנאמר "כבד את אביך ואת אמך", ופרשוה במאכל ובמשתה, ובכל זה בחייו שהתחייב בו אחר שמת.
אי תימא הא פטור מניה הוא לאו הכי דאע"ג דמית אתחייב ביקריה יתיר דכתיב כבד את אביך דאי ההוא ברא אזיל בארע תקלא ודאי מבוזה לאבוי הוא ודאי עביד ליה קלנא	אם תאמר הרי הוא פטור ממנו, לא כך שאף על גב שמת התחייב בכבודו יותר, שכתוב כבד את אביך, שאם אותו הבן הולך בדרכי עקשת/משטמה/מעוקל/מוקש, ודאי שהוא מבוזה את אביו, ודאי שעושה לו קלון.
ואי ההוא ברא אזיל בארע מישר ותקין עובדוי ודאי דא אוקיר לאבוי אוקיר ליה בהאי עלמא גבי בני נשא אוקיר ליה בההוא עלמא גבי קב"ה וקב"ה חיים עליה ואותיב ליה בכורסייא דיקריה	ואם אותו הבן הולך בדרכי ישרה ומתקן את מעשיו, ודאי שזה מכבד את אביו, מכבד אותו באותו העולם אצל בני אדם, מכבד אותו באותו העולם אצל הקדוש ברוך הוא. והקדוש ברוך הוא חס עליו ומושיב אותו בכסא כבודו.
ודאי בן יכבד אב כגון ר' אלעזר דאיהו אוקיר ליה לאבוי בהאי עלמא ובההוא עלמא השתא אסגי שבחא דר"ש בתרין עלמין בהאי עלמא ובההוא עלמא יתיר מחייוי דזכה לבנין קדישין ולגזעין קדישין זכאין אינון צדיקייא דזכאן לבנין קדישין לגזעין קדישין עליהו מתקרי וכל רואיהם יכירום כי הם זרע ברך יי' אמן	ודאי בן יכבד אב, כמו רבי אלעזר שמכבד את אביו בעולם הזה ובאותו העולם, עכשיו מתרבה שבחו של רבי שמעון בשני עולמות, בעולם הזה ובאותו העולם, יותר אשר בחייו, שזכה לבנים קדושים ולגזעים קדושים, אשרי הצדיקים שזוכים לבנים קדושים לגזעים קדושים, עליהם נקרא שכל ראייהם יכירום כי הם זרע ברך ה' אמן
ברוך ה' לעולם אמן ואמן ימלך ה' לעולם אמן ואמן	
קיו"א	

¹ מצד עצמ' (אור יקר).

² מצד מקומ' (אור יקר).

^א אור יקר גורם את המוסגר.
^ב נמחק במ"מ, ובמקומו גורם את המוסגר.
^ג קב"ה (נוסף באור יקר).